ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΦΥΛΛΟ ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ — ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: ΑΛΩΠΕΚΗΣ, 13 ΑΘΗΝΑ.

"LOGOTECHNIKI EPITHEORISSI,,
("REVUE LITTÉRAIRE,,)
MENSUELLE
Rue Alopekis, 13 Athènes.
GRÈCE

Αρ. 2 - ΜΑΡΤΗΣ 1927

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ
Γιά τὸ Ἐσωτερικό: Δρ. 50.
Γιά τὴν Αἴγυπτο καὶ Κύπρο, Σελ. 5.
Γιά τὶς ἄλλες χῶρες Φράγκα χρ. 8.
ΤΟ ΦΥΛΛΟ ΔΡ. 4. (ΓΡ. 41]2)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΔΗΜΟΣΤΕΝΗ ΒΟΥΤΥΡΑ: Ἡ ἀνοιξη, ὁ γέρος καὶ τὰ ζῶα. ΓΕΡ. ΣΠΑΤΑΛΑ: Στὴ Λογική. ΓΑ. ΑΛΙΘΕΡΣΗ: Τὸ χαμόγελο τῶν παιδιῶν. ΓΙΑΝΝΗ ΑΓΚΥΛΟΥ: Τὸ ρόδο. ΦΑΝΗ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ: Angelica. ΑΝΤΡΕΑ ΖΕΥΓΑ: Τὰ σονέττα τῆς λευτεριᾶς. ΚΩΣΤΑ ΒΑΡΝΑΛΗ: Ὁ καλὸς πολίτης. ΠΑΥΛΟΥ ΚΡΙΝΑΙΟΥ: Ὥρα συλλογῆς. ΠΥΘΑΓΟΡΑ ΔΡΟΥΣΙΩΤΗ: Ὦ! τὰ θλιμένα δειλινά... ΜΙΛΙΟΥ ΧΟΥΡΜΟΥΖΙΟΥ: Πίσω ἀπὸ μιὰ λουρίδα φῶς... LOUIS DE CARDONNEL: Νεκρωμένη πολιτεία. STYN STREUVELS: Χωρὶς δουλειά. LEON TROTSKY: Φιλολογία κ' ἐπανάσταση. ΜΙΚΡΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ, ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΙ κ.λ.π.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΕΣ

Ἕνα ζήτημα ποὺ ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ τίθεται μὲ ἔν' ταση καὶ ποὺ ἡ σωρεία τῶν τελευταίων περιοδικῶν ἔρχεται νὰ διαπιστώσει τὴν ὀξύτητά του, εἶναι τὸ ζήτημα τῆς ἀντίθεσης καὶ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ— ἂν μπορεῖ καν εἰς νὰ προσαρμόσει ἕνα τέτοιο χαρακτηρισμὸ—στὴν παλιὰ διαφορὰ μεταξὺ «παλιῶν» καὶ «νέων». Μὲ τὴν προχειρότητα ποὺ μπαίνει πάντα τὸ ζήτημα τοῦτο— προχειρότητα δικαιολογούμενη ἄλλωστε ἀπ' αὐτὴ καθαυτὴ τὴ γελοία φύση τῆς οὐσίας τοῦ πράγματος—καὶ μὲ τὶς σοφὲς γνῶμες ποὺ δίνονται γιὰ τοὺς γενεσιουργοὺς λόγους τῆς τέτοιας διαφορᾶς, δὲν εἶναι δυνατὸ βέβαια, τὸ ζήτημα νὰ πάρει μιὰ λύση ἱκανοποιητική. Εἶναι ὅμως καὶ μερικοὶ ποὺ στηρίζουν τὶς αἰτίες αὐτὲς στὴ μανία τῶν νέων νὰ δημιουργοῦν ἀξίες γιὰ τοὺς ἑαυτούς των, προσπαθώντας νὰ μειώσουν τὶς συμβατικὲς ἀξίες τῶν παλιῶν ποὺ κατορθώσανε νὰ ἐπιβληθοῦνε στὸ κοινὸ μὲ μιὰ προϋπολογισμένη καὶ καλὰ ζυγιασμένη τακτική, χρησιμοποιώντας γιὰ ὄργανό τους τὸ ἀνοιχτὸ βῆμα τῶν ἐφημερίδων—οἱ πολλοὶ μάλιστα ἀπ' αὐτοὺς εἶναι καὶ δημοσιογράφοι—κι' ἄλλοι πάλι στὸ γεγονὸς ὅτι οἱ παλιοὶ βλέποντας πώς ἡ γρήγορη ἐξέλιξη τῶν νέων μέσα ἀπὸ ὅρους εὐνοϊκώτερους καὶ πιὸ συγχρονισμένους μὲ τὴν παγκόσμια πνευματικὴ ζωή, θὰ γίνει ἀφορμὴ νὰ πέσουνε γρήγορα ἀπὸ τὰ βάθρα ποὺ τοὺς ἔχει στήσει ἡ εὔκολη ἐχτίμηση τοῦ κοινοῦ, προσπαθοῦνε νὰ ὑπερασπιστοῦν τῶν χαρακωμάτων τους λυσσωδέστερα. Πραγματικὰ μιὰ τέτοια ἐξήγηση τοῦ φαινομένου ἔχει πολλὴν ἀληθοφάνεια. Γιατί, κατὰ τὴ γνώμη μας, ζήτημα «παλιῶν» καὶ «νέων» δὲν ὑφίσταται. Οἱ μέν, ἀντιπρόσωποι μιᾶς ἐποχῆς ποὺ σχεδὸν ἔθυσε κ' οἱ ἄλλοι, χελιδόνια μιᾶς ἐποχῆς ποὺ ἀνατέλλει, δημιουργοῦνε, λένε, μιὰν ἀντίθεση! Ἄλλοιπόν, ὄχι! Δὲν εἶναι οἱ ἐποχές, αὐτὲς καθεαυτές, ποὺ βάζουν ἀντιμέτωπους στὴν πνευματικὴ κονίστρα τοὺς μὲν κατὰ τῶν δέ, ἄλλωστε καὶ οἱ ἐποχὲς αὐτὲς δὲν εἶναι τόσο ἔντονα χωρισμένες ὥστε νὰ δικαιολογιέται ἡ ὀξύτητα τῆς διαφορᾶς. Στὸ ἔργο τῶν παλιῶν ὅσο καὶ τῶν νέων—ἐκτὸς ὀλίγα τῶν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων—καμιὰ μεταβολὴ ἀντιλήψεων καὶ ἰδεῶν, ποὺ νὰ κάνει εὐδιάκριτη τὴ διαφορὰ τῶν κατευθύνσεων τῶν δυὸ λογοτεχνικῶν γενιῶν.

Ὁ ἀγῶνας των, συνεπούμενα, δὲν εἶναι ἀγῶνας ἰδεολογικός, ἀγῶνας ριζικῶν πνευματικῶν ἀντιθέσεων, ἀλλὰ ἀγῶνας μικρός, ταπεινὸς καὶ ἀνάξιος. Ἀγῶνας γιὰ τὰ ὀνοματάκια καὶ τὶς μικροφιλοδοξίες... Γιὰ νὰ ὑπάρξει ὅμως ζήτημα μεταξὺ παλιῶν καὶ νέων θὰ ἔπρεπε νὰ ὑπάρχει κ' ἕνα ἰδεολογικὸ σημεῖο διαφορᾶς. Οἱ νέοι ὥστόσο, στὴν πλειοψηφία τους, συνεχίζουν τοὺς παλιούς. Μιὰ συνέχεια μάλιστα ἀποκρουστικὴ γιατὶ παίρνει τόση πόζα καὶ τόση σοβαροφάνεια ὅταν πρόκειται νὰ διαπληκτισθεῖ μὲ τὴν καταγωγή της! Οἱ τελευταῖοι εἶναι κατὰ τοῦτο ἀκόμη ἀξιοκατάκριτοι: Τ' ὅτι ζοῦνε σὲ μιὰν ἐποχὴ ἐντελῶς διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν παλιά, μιὰν ἐποχὴ ποὺ ἄνοιξε τόσα ζητήματα, τόσους ὁρίζοντες. Τεράστια γεγονότα ἔχουν συντελεσθεῖ τὸν διανοούμενο κόσμο τῆς Εὐρώπης, ποὺ ἔφεραν μιὰν ἀνατάτωση στὰ πνεύματα καὶ δίνουν ὁλικὸ γιὰ μιὰν ἀναδημιουργία. Οἱ νέοι τεχνῖτες, οἱ πρωτοπόροι—ἔτσι τοὐλάχιστο ἔπρεπε νὰ ἦσαν—τῆς κοινωνικῆς ἀνέλιξης καὶ τῶν νέων τάσεων τῆς τέχης ποὺ πάντοῦ τείνει νὰ ξεφύγει ἀπὸ τὰ στενὰ ὅρια τῆς ἠθογραφίας καὶ νὰ πάρει χαρακτῆρα διεθνιστικό, ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα βρίσκονται στὴν ὀπισθοφυλακὴ τῆς μάζας. Καὶ ὅμως οἱ παλιοί, τοὺς ὁποίους σήμερα κατηγοροῦν καὶ ὅμως συνεχίζουν, μέσα σὲ μιὰν ἐποχὴ ποὺ τὸ πατριωτικὸ ἰδανικὸ ἔδινε τὸ σπέρμα γιὰ τὴ δημιουργία μιᾶς τέχνης ἀστικοπατριωτικῆς, ἐφάνησαν ἀντάξιοί τῆς. Ἴσως νὰ μὴ μᾶς ἔδωσαν ἔργα μεγάλα καὶ φιλοσοφημένα. Ἴσως ἡ τέχνη τους νὰ εἶταν ἄβαθη καὶ στερημένη ἀπὸ κάθε ἐσωτερικότητα. Μέσα στὸ πλαίσιο τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ στὰ ἰσορροπημένα τότες κελοῦπια τους, ἐκινήθησαν καὶ ἔδωσαν κάτι. Οἱ νέοι—ἢ πλειάδα τους—κινεῖται ἀκόμα μέσα στὸ ἴδιο πλαίσιο, χέρι μὲ χέρι μὲ τοὺς παλιούς. Τὰ νέα προβλήματα δὲν τοὺς συγκινοῦν καὶ ὁ κοινωνικὸς ἀγῶνας τοὺς τρομάζει.

Ἂν ὁ τεχνίτης εἶναι ὁ διερμηνευτὴς τῶν τάσεων καὶ τῶν ἀντιλήψεων τῆς ἐποχῆς του, τότες ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα, ἕνα ἀπὸ τὰ δυὸ θὰ συμβαίνει: Ἢ οἱ νέοι τεχνῖτες ἐπιμένουν πεισματικὰ ν' ἀγνοοῦν τὴ ζωὴ καὶ τὴν ἐξέλιξή της, ἢ εἶναι ἀνάξιοι νὰ τὴ νοιώσουν. Μᾶς φαίνεται μᾶλλον τὸ πρῶτο, γιατὶ δὲν τοὺς λείπει μήτε τὸ αἴσθημα καὶ οὔτε βρίσκονται ἀπομονωμένοι σὲ Ἰσπανικοὺς πύργους γιὰ νὰ ὁμνοῦν τὶς Δουλτσινέες των.

Καθήκον τῶν νέων, ἂν θέλουνε πραγματικὰ νὰ δικαιολογοῦν τὴν ἡλικία τους καὶ νὰ μὴ κατατρίβονται σ' ἄγονους καὶ στείρους ἀγῶνες μὲ τοὺς παλιοὺς τῶν ὁποίων ἡ ἐποχὴ ἔχει δύσει πιά, εἶναι νὰ ὑποδοηθήσουν τὴν παγκόσμια ἐξέλιξη τῆς τέχνης καὶ δῶ κάτου στὴν Ἑλλάδα ἀφίνοντας τὴ μίμηση τῶν παλιῶν προτύπων. Τὸ αἴσθημα καὶ ἡ φύση δὲν ἀρνεῖται κανένας πὼς ἀποτελοῦνε τὰ αἰώνια ὑλικὰ τῆς τέχνης μὰ ἡ ζωὴ μέστωσε κ' ἔχει ἀνοίξει ἄγνωστα ὥς τὰ τώρα μονοπάτια. Ἄρνησή τους σημαίνει ἄρνηση τῆς ἐποχῆς μας. Καὶ τεχνίτης ἔξω ἀπὸ τὴν ἐποχή του δὲ νοεῖται.

Η ΑΝΟΙΞΗ, Ο ΓΕΡΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΖΩΑ

Μυρουδάτο ἀγέρι φυσοῦσε, περνοῦσε ἀπ' τὸν καταφαγωμένο βράχο, τὸν γυμνό, τὸν ξερό, ποὺ ὅμως στὰ πόδια του χλόη ψηλὴ ἐφύτρωνε καὶ λουλούδια κουνοῦσαν τὴν ἀνθισμένη κορυφή τους.

Ἡσυχία. Μόνον ὁ κρότος τοῦ λοστοῦ ποὺ τρυποῦσε τὸ βράχο, ἀκουγόταν νὰ πέφτει μονότονος καὶ σὰ νυσταγμένος, καὶ κάποτε κρωγμοὶ ὀρνέων.

Ψηλά, ὄρνια περνοῦσαν, γύριζαν. Γεράκια κουνώντας ἀνήσυχα, νευρικά, κεφάλι, λαιμό, καὶ κοράκια πλῆθος.

Καὶ ὁ ἥλιος ἔγερνε στὴ δύση.

Κάτω καμιὰ κίνηση. Νὰ ὅμως δυὸ τετράποδα φαίνονται νὰ τρέχουν μὲ ὁρμὴ τὄνα πίσω ἀπ' τἄλλο, τσαλαπατῶντας τὴν πράσινη χλόη, τὰ πολύχρωμα λουλούδια.

Ἂν ὁ μπάρμπα Κόλιας ποὺ χτυποῦσε μὲ τὸ λοστό του ἕνα βραχάκι ξεχωριστὸ ἀπ' τὸ μεγάλο βράχο, ἦταν στὰ καλά του, ἴσως θἄλεγε γιὰ τὸ κυνηγητὸ ἐκεῖνο:

— Μὰ γιατὶ τὸ μυρουδάτο ἀγέρι, ἡ ἄνοιξη, ποὺ εἶναι τόσο γλυκειά, ἀγριεύουν τὰ ζῶα;

Ἀλλὰ δὲν ἦταν στὰ καλά του καὶ δὲν τὄπε.

Ἀπὸ μέρες κι' αὐτόνα τὸν εἶχε πειράξει ἡ ἄνοιξη. Καὶ τὸν εἶχε πειράξει κακά, γιατὶ τὸν ἔκανε καὶ τὴ μακαρίτισσα τὴ γυναίκα του νὰ λησμονήσει. Τὸ μυρουδάτο ἀγέρι σὰ νἄχε ἁρπάξει τὴ μνήμη της, νὰ τὴν διέλυσε...

Χτυπώντας μὲ τὸ λοστὸ τὸ βράχο, ὁ μπάρμπα Κόλιας ἦταν αὐτὸ τὸ ἀπόγευμα εὐτυχισμένος. Λίγα βήματα ἀπ' αὐτὸν μιὰ νέα μὲ μαντήλα τυλιγμένο τὸ κεφάλι, γιὰ νὰ μὴν τῆς καίει ὁ ἥλιος τὸ πρόσωπο, καὶ φουστάνι τσίτινο, μάζευε τὰ χαλίκια καὶ κάποτε γύριζε καὶ τὸν κυτάζε. Ἦταν τὸ μόνο ἀρσενικὸ ὁ μπάρμπα Κόλιας ἐκεῖ κοντά...

Ὁ μπάρμπα Κόλιας ἤθελε νὰ τῆς πεῖ ἕνα λόγο καὶ ἄλλο λόγο δὲν εὕρισκε μέσα στὸ ζαλισμένο ἀπ' τὸ μαγεμένο ἀεράκι νοῦ του, παρὰ γιὰ μιὰ νέα ἕνωση, μιὰ νέα παντρειά. Ἀλλὰ πῶς νὰ τὸ πεῖ;

Ὅταν εἶδε ὅμως τὰ δυὸ τετράποδα νὰ περνοῦν τρέχοντας μὲ ὁρμή, εἶδε τὸ πρῶτο νέο, νέο μὲ δέρμα καθαρὸ καὶ τὸ δεύτερο ἕνα γέρικο μαδημένο, πῆρε θάρρος καὶ μίλησε, ἄνοιξε τὸ στόμα του καὶ εἶπε:

— Ρήνα, ἄκου; Ξέρεις τί ἀποφάσισα; Τὸ ξέρεις;

— Ποῦ νὰ ξέρω, τοῦ ἔκανε κείνη στρέφοντας τὸ κόκκινο πρόσωπό της σ' αὐτόν.

— Ποῦ νὰ ξέρεις; Ναί, ποῦ νὰ ξέρεις, ἔχεις ἴκηο: Νὰ στὸ πῶ; Ναί, ναί, θὰ στὸ πῶ. Ἀποφάσισα γιὰ καλὰ τώρα νὰ παντρευτῶ!

— Μπᾶ! ὥρα καλὴ τότε.

— Ναί, ναί, ὥρα καλή, ἔχεις δίκιο. Μά μὰ δὲ μὲ ρωτᾶς ποιὰ λέω νὰ πάρω;

— Ἔ, σὲ ρωτῶ, ποιὰ λὲς νὰ πάρεις;

— Οὔμ, ἐδῶ σὲ θέλω ἂν μπορεῖς βρέτηνα!

— Ποῦ νὰν τὴ βρῶ ἐγώ! Μὴ θὰ πάρεις τὴ Χουλιάρενα;

— Τί λές, μωρή, τί λές! Γιὰ τί μὲ πῆρες νὰ πάρω τὴ Χουλιάρενα; Ἐγὼ νὰ πάρω τὴ Χουλιάρενα!

— Ἔ, τότε ποιὰ θὰ πάρεις;

Ὁ μπάρμπα Κόλιας γέλασε:

— Ἐδῶ σὲ θέλω...

— Τί ἐδῶ μὲ θέλεις; Ξύλα, κούτσουρα! Ἄσε με νὰ κάνω τὴ δουλειά μου...

— Νὰ κάνεις τὴ δουλειά σου... Ἐγὼ ἂν σὲ πάρω δὲ θὰ δουλεύεις...

Αὐτὴ ἔβαλε τὰ γέλια.

— Γιατὶ γελᾶς;

— Σκουπίσου, μπάρμπα Κόλια!

Κείνη τὴ στιγμὴ ἀκούστηκε ὁ κύριος τοῦ νταμαριοῦ νὰ φωνάζει τὴ Ρηνιώ...

— Ρηνιώ, ἄντε γειά σου, ἔλα νὰ πάρεις λίγο φυτίλι!

Αὐτὴ ἄφισε τὴ δουλειὰ κ' ἔφυγε γρήγορα.

Ὁ μπάρμπα Κόλιας ἄφησε τὸ λοστό, ἔβαλε τὰ χέρια του πάνω ἀπ' τὰ μάτια του σὰ νὰ τόν ἐμπόδιζε ὁ ἥλιος καὶ τὴν κύταζε ποὺ ἔφευγε...

— Ἄς στὸ διάολο καὶ σύ, εἶπε ἅμα τὴν ἔχασε ἀπ' τὰ μάτια του.

*
* *

Μόνος τώρα δούλευε χωρὶς συντροφιά. Καὶ ὁ ἥλιος ἔδυσε. Πλησίασε ἡ ὥρα ποὺ θὰ σχολοῦσαν.

Ὁ ἀέρας πιὸ μυρισμένος ἐρχόταν τώρα, κι' ἄκουσε κοντά του τὸ δουητὸ μυριάδων ἐντόμων.

Τὸ φαγωμένο ἀπ' τὸ λοστὸ καὶ μπαροῦτι βουνὸ ἄρχισε νὰ βροντᾶ. Πέτρες κυλοῦσαν μὲ κρότο...

Ὁ μπάρμα Κόλιας, ἀφοῦ ἔρριξε τὸ φουρνέλο του, πῆρε τὸ λοστό του καὶ τὸν ἔδαλε σὲ μιὰ παρακοῦλα. Ἦταν ἀμίλητος, σκυθρωπός. Ἀπέφυγε τοὺς συναδέλφους του σὰν νἄχαν κάποια ἀσθένεια καὶ τραβήχτηκε γρήγορα κυτάζοντας ἐδῶ καὶ κεῖ.

Καὶ τὸ ἀγεράκι ἐρχόταν γεμάτο μυρουδιές, μυρουδιές.

Ὁ μπάρμπα Κόλιας κάτι ζητοῦσε.

Ξαφνικὰ ταράχτηκε καὶ τὰ μάτια του στηλωθήκανε σ' ἕνα μέρος.

Σὲ μιὰ μεριὰ τοῦ λόφου, ὄχι πολὺ ἀνηφορικὴ καὶ ποῦ ἀκόμα ὁ λοστὸς δὲν τὴν εἶχε

πειράξει, διάκρινε δυὸ γυναῖκες νὰ μαζεύουν χόρτα.

Γρήγορα ὁ μπάρμπα Κόλιας μισοτρέχοντας, διευθύνθηκε γιὰ κεῖ. Εἶχε κάτι τοῦ ζώου τοῦ τετράποδου, τοῦ γέρικου, ποὺ πρὶν εἶχε δεῖ νὰ τρέχει πίσω ἀπ' τὸ νεαρό, κουρδισμένο φαίνεται ἀπ' τὸ μυρουδάτο ἀγέρι.

Ὅταν πλησίασε ὅμως δὲν ἔκανε ὅπως θὰ ἔκανε τὸ τετράποδο, σταμάτησε τὴν ὁρμή του καὶ βάδισε σιγά, στηριγμένος σ' ἕνα ραβδί, ποὖχε πάρει ἀπ' τὴν παραγκούλα.

Καὶ πῆγε κοντά τους. Τοῦ ἐρχόταν νὰ ὁρμήσει ἀλλά...

Αὐτὲς γύρισαν, τὸν κύταξαν καὶ ξακολούθησαν τὴ δουλειά τους.

Ὁ μπάρμπα Κόλιας στάθηκε κάνοντας ὅτι κυτάζει τὸ μάζεμα τῶν χόρτων. Πῆρε ὅμως τὸ μάτι του πῶς ἄφιναν πολλά.

— Νά, νὰ αὐτὸ κόψε, εἶπε στὴ μιὰ δείχνοντας ἕνα χόρτο, εἶναι καλό...

Αὐτὴ γύρισε, τὸν κύταξε καὶ τὄκοψε.

Οἱ γυναῖκες προχώρησαν πάρα πέρα. Μαζὶ κι' αὐτὸς νὰ δείχνει χόρτα.

Αὐτὲς ὅμως μίλησαν σιγά, κάτι εἶπε ἡ μιὰ τῆς ἄλλης καὶ τραβήχτηκαν ἀπ' αὐτόνα μακρυά.

Θέλησε ὁ μπάρμπα Κόλιας πάλι νὰ πάει κοντά τους ἀλλὰ τὶς εἶδε νὰ παίρνουν δρόμο καὶ νὰ κατεβαίνουν τὸ λόφο τρέχοντας.

Στάθηκε τότε καὶ τὶς εἶδε ποὺ ἔφευγαν, ποὺ ἀπομακρύνονταν βάζοντας τὄνα χέρι πάνω ἀπὸ τὰ μάτια του. Καὶ ὅταν ἐπῆγαν μακρυά, μακρυά:

— Ἄς στὸ διάολο καὶ σεῖς, εἶπε κατεβάζοντας τὸ χέρι του.

Πῆγε, ὅταν σκοτείνιασε σὲ μιὰ ταβερνούλα καὶ κάθισε μόνος. Αἰσθάνονταν νἄναι ἄχι καλά. Ἤπιε κρασί. Πάνω ποὺ ἔπινε ἦρθε καὶ ἕνας φίλος του γέρος καὶ κάθησε κοντά του. Ἂν καὶ ἤθελε νὰ μείνει μόνος, τὸν ἄφισε ἢ δὲν τόλμησε νὰ τοῦ πεῖ νὰ πάει ἀλλοῦ. Δὲ μιλοῦσε ὅμως.

— Μὰ τί ἔχεις; τὸν ρώτησε ὁ φίλος του.

— Δὲν εἶμαι καλά.

— Βεντοῦζες...

Δὲν τοῦ ἀπάντησε. Ἔμεινε μὲ γυρτὸ κεφάλι.

Νὰ ὅμως ξαφνικὰ μιὰ φωνούλα, φωνούλα γυναικεία.

Μιὰ νέα μπῆκε μὲς στὴν ταβέρνα.

Ὁ μπάρμπα Κόλιας εἶχε ὀρθώσει τὸ κεφάλι καὶ τὴν κύταζε μὲ μάτια ποὺ λίγο ἔλειπε νὰ πετάξουν φλόγες.

— Ἔ, ἔ, Κόλια, τί κάνεις; ἄκουσε τὸ φίλο του νὰ τοῦ λέει, σὲ βλέπω τὸ κορίτσι...

— Ἔ, καὶ τὶ κάνω; ρώτησε ἀγριεμένος αὐτός, δὲν εἶμαι ἄντρας; Ἄντρας δὲν εἶμαι;

— Τί ἄντρας εἶσαι, γέρος πές!

— Μπορεῖ νἆμαι γέρος, μὰ εἶμαι πιὸ γερὸς ἀπ' ὅλους τοὺς νέους!

—Μπορεῖ,μὰ τὰ κορίτσια θέλουνε φρεσκάδα, δὲν θέλουνε γέρικα προσώπατα. Ἔτσι τὄκανε ὁ θεός.

— Ὁ Θεός; ἔκανε ἀγριεμένα ὁ Κόλιας. Ὁ Θεὸς δὲν ἤξερε τί ἔκανε γιὰ μᾶς!... Καὶ γιατὶ δὲν τὄκανε καὶ γιὰ τὰ γαϊδούρια καὶ γιατὶ δὲν τὄκανε καὶ γιὰ τὰ σκυλιά;

ΔΗΜΟΣΤΕΝΗΣ ΒΟΥΤΥΡΑΣ

ΣΤΗ ΛΟΓΙΚΗ

Γιατὶ ζητᾶς τὰ αἰσθήματα στὰ ζωντανά μου στήθια
νὰ θάψεις, λογική;
Ποιὰ μάταιη πεῖρα σ' ἔπεισε πὼς εἶναι μιὰ ἡ ἀλήθεια
καὶ δένει τὴ ζωή;
Ὥραιο νὰ ζεῖς ἀμέριμνος σὰ ρυάκι ποὺ κυλάει
μέσα σὲ κάμπο ἀργό,
Μὰ εἶνε κι' ὥραιο νὰ πολεμᾶς σὰν Ὀδυσσέας, ποὺ πάει,
στεριὲς καὶ πέλαα σκίζοντας, νὰ ὀρεῖ κάτι ἀκριβό.
Μὰ ἐμὲ μοῦ ἀρέσει στὰ γκρεμά ποὺ τριγυρνάω νὰ φτάσω
στὴν τρίψηλη κορφή,
Κι' ἀπὸ τὴ μέθη τοῦ γκρεμοῦ στὴ λήθη νὰ περάσω
σὰν φλογιστὸς ἀερόλιθος ποὺ λυώνει ὅπως χυθεῖ.

ΓΕΡ.ΣΓΙΑΤΑΛΑΣ

ΤΟ ΧΑΜΟΓΕΛΟ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Τὸ χαμογέλοιο τῶν ἀθώων ὑπάρξεων, ἔρχεται
στῶν θρήνων τὴν κοιλάδα νὰ θυμίσει,
τὸ πρόσωπο τοῦ Θεοῦ τῆς ὀλιδότητας
ποὺ ἡ ἀνθρωπότη τῶχει λησμονήσει.

Ὅταν θωρῶ τὰ φωτεινὰ ματάκια τὰ ὁλοκάθαρα
ξεχνιέται κι ὁ βαθύτερος καημός μου,
καὶ σκύβω νὰ προσευχηθῶ μ' εὐλάβεια
γιὰ τὴν εὐδαιμονία ὅλου τοῦ κόσμου.

ΓΛΑΥΚΟΣ ΑΛΙΘΕΡΣΗΣ

ΤΟ ΡΟΔΟ

Μὲς στὴν αὐγή μου, ρόδο αὐγῆς—καὶ τῆς καρδιᾶς μου [δρόσο,
μὲς στὰ τρισκότιδα τῆς γῆς—στὸ τέλος μιᾶς νυχτιᾶς [κακῆς
ποὖρθες νὰ σ' ἀνταμώσω.

Μέσα στὸ γλέφαρό μου τὸ κλειστὸ—ποὺ τὄνειρο ὁκστῶ [τὸ ταραγμένο
ρίχνεις τὸ φῶς σου τὸ γλυκὸ—καὶ τ'ἄρωμα τὸ ἐρωτικὸ
ποὺ ὁλονυχτὶς προσμένω.

Μὲς στὴ ζωή μου, ρόδο αὐγῆς—καὶ τῆς ψυχῆς μου [χάδι
ὅπου τὸ δάκρυ τῆς αὐγῆς—καθώς ροδάσταμο κρατεῖς
μέσα στὸ ματοκλάδι.

ΓΙΑΝΗΣ ΑΓΚΥΛΟΣ

ANGELICA

ΜΕΡΟΣ Β΄.

. . . . . .

. . . . . .

Οὐρανοί—Αὐγή.

Α΄ ΧΟΡΟΣ ΠΝΕΥΜΑΤΩΝ.

Μὲς στὴ χαρὰ τοῦ πόθου μας λουσμένα
πετοῦμε ἐδῶθε ἐκεῖθε τραγουδῶντας·
στὸ πρῶτο τῆς αὐγῆς χαμογελῶντας
βλέμμα ἁπαλό, ποὺ πέρα γλυκοσκάζει,

Λιπόθυμη ἡ Νυχτιὰ στηθοσπαράζει
τρέμοντας μὲς στὰ χέρια τῆς ἡμέρας
κι' ἀφίνοντας τὰ πέπλα στοὺς αἰθέρας,
ὠχρὴ σὄνειρο πλάνο ἀποκοιμιέται...

Κάτω στῶν οὐρανῶν τἀϋλα πλάτη,
μὲς στοῦ γαλάξιου τἄπειρο βασίλειο,
κάθε ποὺ ζεῖ καὶ χαίρεται τὸν ἥλιο,
προσμένει σὲ βουβὴ σιγὴ τὸ φῶς του.

Ὦ τί χαρὰ τὴν πλάση πλημμυρίζει,
κ' ἠχοῦν ἐδῶ τὰ πάντα ἀπ' ἁρμονία,
γιομίζει τὴν ψυχή μας μελωδία,
τἆσμα τῶν ἀστεριῶν, ποὺ τρεμοσβύνουν.

Μέχρις ἐδῶ δὲ φθάνει ἡ πονεμένη
τοῦ κόσμου ἡ χλαλοὴ νὰ μᾶς ταράξει·
χαιρόμαστε τοῦ Σύμπαντος τὴν τάξη,
κ' ὑμνοῦμε μᾶγια λόγια τὴ θεότη !

Β΄ ΧΟΡΟΣ ΠΝΕΥΜΑΤΩΝ.

Τῶν οὐρανῶν ἀνοίγουνε τὰ πλάτια,
στὶς πρῶτες τῆς αὐγῆς θαμπὲς ἀκτῖνες·
ἀναβρύζουν χρυσάργυρες οἱ κρῆνες
τοῦ φωτὸς κι' ἀνασαίνει ἡ πᾶσα κτίση.

Κάτω μας λάμπουν ἄπειρα τὰ πλήθη
τῶν κόσμων, ποὺ κυλοῦνε μὲς τὸ χάος,
ἕνας τόνος ἀσύγκριτος καὶ πρᾶος
τὰ πάντα συναρπάζει στὸ σκοπό του.

Τοῦ παραδείσου οἱ πόλες λὲς ἀνοίγουν,
κ' ἕνα πλῆθος ψυχῶν ἐκεῖθε βγαίνει,
μὲ φτερὰ λευκοπράσινα καὶ ραίνει,
τὰ πέρατα τῶν κόσμων μᾶνθη νέα.

Νιφάδες χρυσοκίτρινες ψηλάθε
πέφτοντας, πλημμυροῦνε τὸν αἰθέρα,
πέταλα ρόδων τρέμουν στὸν ἀγέρα
καὶ μῦρα τὴν πνοὴ λιποθυμοῦνε !

Ἀνατριχιάζει ἡ σκέψη ἀπ' ὅ,τι βλέπει
καὶ τὸ κορμί μας φρίσσει στὴ χαρά του,
κάθε πνεῦμα σκιρτῶντας, τὰ φτερά του
ζυγιάζει καὶ μεθᾶ μὲς τὄνειρό του.

Γ΄ ΧΟΡΟΣ ΠΝΕΥΜΑΤΩΝ.

Θάμπος γλυκὸ τὰ μάτια μας ζαλεύει
τὴν πόλη τὴν ὁλόχρυση θορῶντας,
ποὺ πέρα ἐκεῖ ψηλὰ φεγγοβολῶντας,
στὸν ἦχο τῶν σαλπίγγων, δὲς ἀνοίγει.

Γαλάξιες ἀστραπὲς τὰ πάντα ζώνουν,
χύνοντας γύρω λάμψη παναρμόνια,
θεῖα τραγούδια ψάλλουν μύρια ἀηδόνια,
κι' ὁλοῦθε, ὁλοῦθε ἀγγέλοι ξεπροβάλλουν.

Πλήθη, πλήθη χρυσόφτερα πετοῦνε,
τὰ Σεραφείμ, τριγύρω ἀπὸ τὴν πύλη,
μᾶγιο πόθο προσμένουν νἀνατείλει
ἐκεῖ στὴ θύρα ἡ Ρήγισσα τῶν ὅλων.

Κι', ὦ, νάτη ! ἀλαφρημένη κατεβαίνει
μὲ τὰ φτερὰ στοὺς ὤμους διπλωμένα,
τὰ σκαλὰ τοῦ βωμοῦ της ἕνα-ἕνα,
κι', ὦ, νά! μπρὸς στὸ κατῶφλι σταματάει.

Πύρινη λάμψη, ξάφνου, περιχύνει
ἀστραφτερὴ ἡ φεγγόβολη μορφή της,
ἀντιφέγγουν τὰ πλάγια στὴν εἰδή της,
καὶ κάτωχρα τἀστέρια σιγοπέφτουν !

(Ἀπότομα θασιλεύει σιγὴ κι' ὕστερα
ἀπὸ τὰ στόματα ὅλων ἀκούγεται :)

ΟΛΑ ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΑ

Χαῖρε τῶν οὐρανῶν ἡ πρώτη, ἡ πρώτη
πανώρια ἐσύ βασίλισσα τρισχαῖρε !
τὴ χαρά μας εὐλόγησε καὶ φέρε,
στὰ πέρατα τῶν κόσμων τὴν εἰρήνη !
Πνεύματα μύρια, κύταξε, σμιά σου,
καὶ μύρια Σεραφεὶμ κι' ἀγγέλων πλήθη
μὲ χέρια σταυρωμένα, ἰδές, στὰ στήθη,
σιγοτρέμουν στὸ πρῶτο ἀναβλεμμά σου !

Στρέψε σὲ μᾶς παρήγορο τὸ βλέμμα,
παρθένα, κύταξέ μας, μίλησέ μας !

(Ἀπόσπασμα) ΦΑΝΗΣ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΑ ΣΟΝΕΤΤΑ ΤΗΣ ΛΕΥΤΕΡΙΑΣ

Liberta dolce e disiato bene.
ΠΕΤΡΑΡΧΗΣ

I

Δὲ θἄναι τὸ τραγούδι μου παιᾶνας
ἀνάξιας ἀντρειᾶς καὶ στεῖρος θρῆνος,
μήτε πικρό, σὰ μοιρολόϊ μάνας,
ἄγνό, ὅπως δάκρυο θερμό, οὔτε κρῖνος...

Δὲ θἄρθει ὅπως τραγούδι δροσισμένο
ἀπ' τὶς ἀνάδρες τῶν ρυθμῶν, τῶν στίχων,
μήτε σὲ νότα μουσικῆς γραμμένο
μὲ τὰ παιχνίδια τῆς φωνῆς, τῶν ἤχων!...

Σκοποὺς ἀταίριαστους θὰ συντροφέψω,
—δεστὴ σὲ στίχο τὴν ὁρμή μου—
καὶ μὲ τὴ ρίμα τοὺς ἀητοὺς θὰ ζέψω
ποὺ στὰ ψηλὰ πετοῦν ἀπ' τὴν ψυχή μου.

Μὰ θἄναι τὸ τραγούδι συμφωνία,
στὸ δάκρυο μου τὸ γέλοιο μι' ἁρμονία !

II

Τὸ μήνυμα δὲ θἄρθω νὰ σοῦ φέρω
μ' ἀνθόκλωνο μυρτιᾶς στεφανωμένος,
μήτε λουλούδια εὐωδερὰ θὰ ξαίρω
νὰ μάσω ἀπὸ τὸν κῆπο ποὺ ὑπνωμένος

ἀκαρτερεῖ τὸν ἥλιο νὰ φωτίσει
κάποιαν αὐγὴ μὲ χάρη παραδείσια,
στὰ κρῖνα τ' ἄλικα νὰ τρικυμίσει
τὰ νυφικά σου πέπλα τὰ περίσσια,

ὦ Λευτεριά ! ποῦσαι καημὸς στὰ χείλη,
νὰ ξεδιψάσω δόσ' μου τὸ ποτήρι
στὸ πυρωμένο δεῖλι, καὶ μαντήλι
σινιάλο στὸ ποὺ φτάνει τρεχαντήρι...

Τὸ μήνυμα: Κάποιαν αὐγὴν-αὐγούλα
σ' ἄλικα πέπλα θὰ σὲ ἰδῶ νυφούλα...

III

Λικνίζονταν οἱ στοχασμοὶ στὴν κούνια
τῶν λυτρωμένων αὔριον· κ' ἐπέτα
ὁ νοῦς πολύφτερος στὰ κορφοβούνια
καὶ τὴ στερνὴν ἐλπίδα ἀποχαιρέτα,

ὅταν τὸ φῶς ἀχνότρεμο ἐδυθοῦσε
μέσα στὸ μπλάθο κῦμα τῶν ὀνείρων
κ' ἡ θάλασσα μ' ἀφρόκρινα ἐμεθοῦσε
στὴν ἀγκαλιὰ τῶν θαμπερῶν Φαλήρων.

Μὰ ἡ ἀποθυμιὰ μοῦ στράγγιζε ὡς σφουγγάρι
κάθε κρυφῆς μου ἀπαντοχῆς σταγόνα
κ' ἕνα μονάχα ἀπόμεινε φεγγάρι
στὸν οὐρανό, καὶ μιὰ φτωχὴ γοργόνα,

τὶς περασμένες θλίψες νὰ θυμίζει
κ' ἕνα σκοπὸ καινούργιο νὰ ρυθμίζει...

IV

Θολώσανε τὴ θλέψη μου τὰ χρόνια
καὶ τὴν ἀλκή μου λύγισαν οἱ αἰῶνες,
καὶ τὰ μαλιά μου ἀνθίσανε τὰ χιόνια,
σεμνὲς τοῦ μαρτυρίου μου κορῶνες...

Δεσμώτη μ' ἀλυσόδεσαν σὲ κάστρα
ποὺ ἡ νειότη μου ὡς τριαντάφυλλο μαδοῦσε,
κ' ἡ πλήξη μέσα στὴν καρδιὰ βυζάστρα
κάθε σταλίδα προσμονῆς τρυγοῦσε...

Καὶ λόγιαζα κάθε κακό μου ὡς μοῖρα
πικρὴ κι' ἀνίλεη νὰ μὲ παιδεύει...
καὶ στῶν δεινῶν, θωροῦσα, τὴν πλημμύρα
στὸ Γολγοθά της ἡ ψυχὴ νὰ ὀδεύει,

μ' ἕνα σταυρὸ στὸν ὦμο φορτωμένη
καὶ μὲ στεφάνι ἀγκαθερὸ στεμμένη...

V

Τῆς ἄνοιξης τὸ μαῦρο χελιδόνι
— ὅταν μ' ἀνθοὺς ἡ μυγδαλιὰ φουντώνει—
τὸν πόθο ἀπ' τὴν καρδιά μου ἀποκλειδώνει
κ' ἡ φαντασία, ὡς δυνατὴ σφεντόνη,

τὸν ἀμολάει νὰ πάει νὰ ξεφαντώσει
μέσα στὶς στράτες καὶ τὰ στενορρύμια
ἀπ' τὸν πνιχτὸν ἀχὸ νὰ βαλαντώσει
καὶ δύναμη νὰ πάρει ἀπ' τὰ συντρίμια...

Μὲ τὴ βουὴ νὰ ζώσει τὰ ρουμάνια
σιφούνι τὰ νερὰ νὰ τρικυμίσει
στὰ θολερὰ βαρύγνωμα λιμάνια
ποὺ ἀκαρτεροῦν, αἰῶνες, νὰ τρεμίσει

μιὰ φτερουγίστρα ἀπὸ τὴν πλατοσύνη,
μιὰ κελαϊδίστρα ἀπ' τὴν ἀνοιχτοσύνη !

VI

Ἐλευτεριά, παλιά μου ἀγαπημένη,
ὡς σὲ μνηστῶ σταλώνεις μου τὸν πόνο
κ' ἡ πίκρια ἀργοσταλάει ἀνθούς, πνιγμένη
ἀπὸ τὴ γλυκαπαντοχή σου μόνο...

Ξεστράτισε ἀπ' τὸ δρόμο ποὺ σὲ παίρνουν
καὶ μὲς στὰ θάμπη βύθισε τὸ μάτι
κι' ἀκλούθαε τὶς ἐπίκλησες ποὺ φέρνουν
στοῦ λυτρωμοῦ τὸ μαῦρο μονοπάτι...

Δὲ θὰ σοῦ τάξω ἀρώματα οὔτε μῦρα
μὰ τὴν καρδιά μου πάρτηνε γιὰ τάμα,
ἂν δὲ σοῦ φτάνει τῆς ψυχῆς μου ἡ λύρα,
ἂν δὲ σοῦ φτάνει τῶν ματιῶν τὸ κλάμα...

Μόν' ἔλα, ὦ Λευτεριά μου ἀγαπημένη,
ἡ προσμονή σου μόνο μ' ἀπομένει !

ΑΝΤΡΕΑΣ ΖΕΥΓΑΣ

ΚΑΛΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

Ἀφοῦ ναι ἡ ὥρα νὰ πεθάνω,
ἔλα κοντά μου Μπάρμπα-Θάνο.
Λόσε μου πρῶτα ἕνα ποτήρι,
γεμᾶτο κ' εἶναι τὸ στερνό,
ἄνοιξε καὶ τὸ παραθύρι
νὰ μπεῖ τὸ φῶς τὸ βραδινό.

Καὶ μὴν ἀρχέψεις φασαρία
καὶ μοῦ τρομάξεις τὸ παιδί
καὶ τὴν καϋμένη τὴ Μαρία,
ποὺ φῶς ποτὲς δὲν ἔχει δεῖ:
τοῦ πλυσταριοῦ τὴν κλειοῦν οἱ τοῖχοι
νὰ ξενοπλένει καὶ νὰ βήχει.

Γιὰ νὰ πλερώσεις τοὺς πατάδες
μπακίρια καὶ καρέγλες πούλα,
κάνε τὸ γάϊδαρο παράδες
κι' ἀπὲ τὴ χήρα—πῶς πονῶ!—
βάν τη σέ τίμιο σπίτι δούλα,
δὸς καὶ τὸν Πίπη γιὰ ὀρφανό!

Κι' ἅμα θὰ φτάσω μὲ πολλὰ
μεγάλα σάλτα μακρουλὰ
στὸν οὐρανὸ τόν πλιὸν ἀπάνω,
θὰ κάνω τούμπες ἑκατὸ
στῶν Οὐρανῶν τὸ δυνατό,
τὸ Βασιλιὰ καὶ τὸ Σουλτᾶνο.

Ὦ! τί λουλούδια στὶς βραγὲς
καὶ τί πουλιὰ μπουκλᾶτα!
Ἐγώ μαι ὁ Νῖκος ἀπ' τὰ Σπάτα
—τὸ παρατσούκλι μου Τζογὲς—
ποῦχα συμπέθερο τὸ Ρίζο,
ποῦχα τὸ γάϊδαρο τὸν γκρίζο.

Πήγαινα πᾶσα Κεριακὴ
καὶ πᾶσα μέρα σκόλη
στὴν ἐκκλησιὰ γιὰ προσευκὴ
καὶ μὲ τὸ σούρουπο ὅλοι
σμίγαμε πάνου στὸ πατάρι
νὰ τσούξουμε τὸ γιοματάρι.

Κάποτε τράβηξα τὸ λάζο
(τὸ συλλογιέμαι καὶ στενάζω)
νὰ μαχαιρώσω τὸ Τζανῆ,
τὸν ἄντρα τῆς Κωνσταντινιᾶς,
μὰ σκόνταψα σ' ἕνα σκαμνὶ
κ' ἔτσι δὲν ἔγινα φονιάς.

Γιὰ νὰ τῆς πάρω τὸν ἀέρα,
ἀπὸ θυμὸ μαζὶ καὶ γοῦστο
ἔδειρα τὴ Μαριὼ μιὰ μέρα,
γιαὶ ἔφριασε καινούργιο μποῦστο.
Τὴν ἔδειρα φορὲς πολλές,
γιὰ νὰ φοβᾶται, καλὸς λές.

Ἔπραξα κ' ἔργατα καλά·
Μιὰ νύχτα βρῆκα ἕνα βερέμη
μές τὸ κατώγι μου νὰ τρέμει
νὰ κλαίει καὶ νὰ παρακαλᾶ.
Εἶταν φονιάς! Ἐλτὺς στὸ Τμῆμα
γιὰ νὰ μὴν ἔχω ἐγὼ τὸ κρῖμα!

Κᾶτοτες ἦρθε μὲς τὰ λοῦσα,
τὶς πούδρες καὶ τὶς μυρωδιὲς,
στὴ γειτονιὰ μιὰ κωλοσοῦσα
(τί ντόρος ὅλες τὶς βραδιὲς!)
πρὶν μᾶς χαλάσ' ἡ Ἀφροδίτη
φωτιὰ τῆς ἔβανα στὸ σπίτι.

Στὸν πόλεμο τὸν τελευταῖο
σὰν μ' εἶχαν πάρει στρατιώτη,
σκότωσα κάμποσοι ἀλχμαλώτοι.
Κι' ὅταν κανεὶς—ἐγὼ δὲ φταίω—
μίλαγ' ἐνάντια τοῦ πόλέμου
τὸν πήγαινα μουσκέτο, Θέ μου!

Κι' ἂν ἀρρωστοῦσα κι' ἂν πεινοῦσα
πλούσιο κι' ἀφέντη προσκυνοῦσα,—
τὸ θέλημά σου σεβαστό!
Καὶ τώρα πιὰ πᾶχω πεθάνει
ἄνοιχ' τὴν πόρτα—δὲ βαστῶ!—
τοῦ Παραδείσου, ποὺ μοῦ κάνει!

ΚΩΣΤΑΣ ΒΑΡΝΑΛΗΣ

ΩΡΑ ΣΥΛΛΟΓΗΣ

Πέγνοιαστα, ὁκνὰ καὶ ράθυμα καιρὸ, ἑκυτέ μου, τῶρα
σὰν περιβόλι μοῦ ἔλεες μοιάζει παντοῦ ἡ ζωὴ
φτάνει τὸ χέρι ἁπλώνοντας νὰ κόψη εὐωδερή,
κι' ἂν στάκροκλάδι ὁλόχυμη κρεμιέται ἡ χρυσοπώρα!

Καιρὸ ἑκυτέ μου ἀκλούθαγα τὰ λόγια σου ὅλο πλάνη
στὸν δρόμο ποὺ ἐβαδίζαμε τὸν Δονκιχωτικὸ
κι' ὅταν τὰ πόδια ἐξέσκισα σ' ἀγκαθερὸ ἐγγγρεμμό,
μοῦλεες πιὸ κάτου θὰ βρεθῆ τὸ μελισσοβοτάνι!

Κι' ἦταν τὰ λόγια σου ὄνειρα μονάχα καὶ μεθύσι
ποὺ ὡσὰν κουρέλια ὁ ἄνεμος στριφογυρνάει ψηλά·
Κι' ἦταν παραμυθόλογα θαρρεῖς ποὺ λέει ἡ γιαγιὰ
πλάϊ στὴ φουφοῦ, τ' ἀγγόνια της γιὰ νὰ καλοκαρδίση.

Καιρὸ, ἑκυτέ μου, πήραμε τὸ ζήτημα ἐλαφρὰ
καὶ τοῦ χειμῶνα ἐξέσπασε, τάκοῦς; θοερὴ μιὰ μπόρα·
τὰ χελιδόνια ἐμίσεφαν κ' οἱ γερανοὶ μακριά,
κι' ὥρα, Ἑκυτέ μου, συλλογῆς, ὥρα ἑκυτέ μου τώρα!

ΠΑΥΛΟΣ ΚΡΙΝΑΙΟΣ

Ω! ΤΑ ΘΛΙΜΕΝΑ ΔΕΙΛΙΝΑ...

Ὦ! τὰ θλιμένα δειλινὰ τῶν ἀποχωρισμῶν
—ποὺ τὸ μαντήλι μούσκεμα γίνεται ἀπὸ τὸ δάκρυ,
ἔτσι σὰν ἀναβλύζει ἀχνὸν ἀπ' τοῦ ματιοῦ τὴν ἄκρη—
πῶς μοῦ κρατᾶν τὸν λογισμόν.

Κ' ὕστερα ἡ πίκρια τῆς ψυχῆς γιὰ τ' ὅ,τι ἀφίνει πίσω
κ' ἡ ἀμφιβολία τ' ἄγνωστου ποὺ τὴν πλανᾶ μακρυά,
σὰ θύμησες νοσταλγικές μέσα μου τριγυοῖζουν
καὶ μοῦ σπαράζουν τὴν καρδιά.

Μὰ ὅμως πιότερο ἕνα μικρὸ μαντήλι ὡς ἀντικρύσω,
νὰ σειέται ἀργὸ περίλυπο—στερνῶν χαιρετισμῶν—
ἀλλόκοτη μιὰ ἐπιθυμιὰ μὲ κάνει νὰ δακρύσω...
Ὦ! τὰ θλιμένα δειλινὰ τῶν ἀποχωρισμῶν...

ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ ΔΡΟΥΣΙΩΤΗΣ

ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΜΙΑ ΛΟΥΡΙΔΑ ΦΩΣ...

Ὕστερα ἀπὸ τὸ κακὸ—πρὶν ἀπὸ λίγες ὧρες εἶχε γίνει ὁλάκερο μακελιὸ—ἡ πολιτεία κοιμόταν ὅπως ἕνα μαστιγωμένο ἀρκούδι ποὺ ζητάει νὰ πιάσει ὅσο τὸ δυνατὸ μακρότερο τόπο. Εἶτανε μιὰ ἀπὸ τίς ὅπουλες ἐκεῖνες σιωπὲς ποὺ σὲ κάνουνε νὰ περιμένεις, ἀθέλητά σου, ἕνα κάτι. σὰν τὸ αἰφνίδιο χύμισμα τοῦ θεριοῦ ποὺ λαγοκοιμᾶται, κι' ὁ κάθε θόρυβος ἀντηχεῖ μέσα στὴ νεκρὴ νύχτα σὰν ἐγερτήριο... Τότες φοβᾶσαι τὸν ἦχο τὸν ὀημάτων σου ποὺ κροτᾶνε σὰ ρυθμικὲς σφυριὲς ἀπάνω στὸ σιδερένιο φέρετρο τῆς νύχτας. Τὰ ἠλεχτρικὰ ἀκίνητα μέσα στὴν ἄλλη ἀκινησία, πρόσθεταν στὴ φρίκη τῶν ἐρημωμένων δρόμων τὸ ὠχρὸ βλέμμα τους στὰ συντρίμια τῆς μέρας. Τὰ τράμ, σταματημένα στὴ μέση τῶν δρόμων ἀπὸ τὰ κομένα σύρματα, σκοτεινὰ καὶ βαρειὰ, γιόμιζαν τὴν ψυχὴ μὲ τὴ θλίψη τῆς ζωῆς ποὺ σταμάτησε...

Περπατοῦσα βλομόναχος στὴν ἄκρη τοῦ δρόμου, ξύνοντας τοὺς τοίχους καὶ πασκίζοντας ὅσο μποροῦσα νὰ κάνω ἀθόρυβο τὸ ὀηματισμό μου ἀπάνω στὸ πλακόστρωτο ποὺ γιὰ πεῖσμα μοῦστελνε βαρὺ κι' ἀπαθὲς τὸν ἀντίλαλό του. Ἤμουν βλομόναχος καὶ ἡ γοητεία τῆς ἄτρεμης ἀτμόσφαιρας καὶ ἡ σιωπηλὴ μεγαλοπρέπεια τῶν χτιρίων μὲ συνέπαιρνε. Ἤμουν ὁ κύριος, ὁ ἀπόλυτος κύριος τῆς πολιτείας ποὺ κοιμόταν καὶ δὲν ξαίρω πῶς, μέσα στὴν ψυχή μου γενιόταν ἕνας οἶχτος γιὰ τὴ δεσποτεία ποὺ ἐξασοῦσα στὴν ἄμοιρη πόλη.

Ὅλα τὰ σπίτια ἦσαν κατάσβυστα. Ἀκόμα κι' ὁ οὐρανός, στὰ μέρη ποὺ τὸ ἠλεχτρικὸ φῶς εἶτανε κι' αὐτὸ λειψό, συνωμοτοῦσε μὲ τὸ σκοτάδι καὶ τ' ἀστέρια λιγοστὰ καὶ τυλιγμένα μέσα σὲ πυκνὸ μαῦρο μαγνάδι ἔμοιαζαν μὲ κλεφτοφάναρα ποὺ δὲν ἦσαν ἱκανὰ νὰ φωτίσουν δυὸ σπιθαμὲς δρόμο...

Μὰ ξαφνικὰ τὸ μάτι μου ἅρπαξε ἕνα φῶς, μιὰ λεπτὴ ἴνα φωτός, μιὰ ἀνίλεη σπίθα ποὺ ἐξουσιάζει τὸ σκοτάδι καὶ σὰν πυρωμένου σίδερου σφήνα διαπερνάει τὴ σκοτεινὴ μονοτονία, μιὰ τρομαχτικὴ ἀχτίνα ζωῆς στὸ πεῖσμα τῆς μαύρης κόλασης, ἕνα μάτι τοῦ Σατανᾶ σταθερὸ κι' ἀτράνταχτο, σὲ μιὰ λεπτὴ γραμμὴ τοῦ πλακόστρωτου χωρίζει σὰν ἕνα φωτεινὸ αὐλάκι. Μιὰ φωτεινὴ ἀπερισκεψία ποὺ χύθηκε ξάφνου στὸ σκοτάδι τῶν λογισμῶν μου, μ' ἔκανε νὰ σταθῶ. Ὦ! τὸ μικρὸ ἐκεῖνο πονηρὸ μάτι τοῦ Σατανᾶ εἶτανε τόσο προκλητικὸ ποὺ σοῦ γιόμιζε τὴ σκέψη χίλιων λογιῶν δράματα καὶ φαντασίες. Τὸ φωτεινὸ λεπτὸ αὐλάκι ποὺ διαπερνάει τὸ πλακόστρωτο θαρρεῖς κ' εἶναι ποταμάκι φωτιᾶς ποὺ σοῦ κόβει τὸ ὀῆμα. Μὰ σὲ μιὰ προσπάθεια τῆς θέλησής μου ξαναβρῆκα τὴν ἰσορροπία τοῦ μυαλοῦ μου. Στάθηκα. Στάθηκα κι' ἀκούμπησα στὸν τοῖχο, κυτάζοντας τὸ φωτεινὸ μάτι τοῦ Σατανᾶ ποὺ τὸ ἴδιο κι' ἀνάλλαχτο, ἐξερευνοῦσε τὸ σκοτάδι ἀπὸ μιὰ φτωχιὰ γρίλια ὑπογείου...

Καρφωμένα τὰ πόδια μου στὸ πλακόστρωτο τοῦ πεζοδρομίου, πίσω ἀπὸ μιὰ λουρίδα φῶς, ἀνάμενα. Τί; Δὲ θὰ μποροῦσα οὔτε ὁ ἴδιος νὰ καθορίσω. Μὰ σὰν ἕνας φωτεινὸς φραγμὸς ὑψώθηκε ἄξαφνα μπροστά μου καὶ μοῦ ἀνάκοψε κάθε θέληση νὰ προχωρήσω. Στεκόμουν ἐκεῖ καὶ στὸ βάθος τῶν λογισμῶν μου κυριαρχοῦσε ἡ ἔμμονη ἰδέα τῆς προκλητικῆς ἡδονῆς ποὺ ἀψηφώντας τὸ θάνατο καὶ τὴ νύχτα, ἔστηνε τὸ βασίλειο της πίσω ἀπὸ μιὰ φτωχὴ γρίλια. Ἕνας θαυμασμὸς δεισιδαιμονιακὸς μὲ συνεπῆρε μπροστὰ στὸ σημάδι τοῦτο τῆς ζωῆς ποὺ εἶταν ἡ κατακλεῖδα τῆς ματωμένης μέρας. Πίσω ἀπὸ μιὰ λουρίδα φῶς, ἡ ἀστέρευτη πηγὴ τῆς ζωῆς νικοῦσε τὴ μακάβρια σκέψη καὶ μὲ τὴν οὐράνια της καταφρόνεση γιὰ τὸ χτές, γιὰ τὸ σήμερα, γιὰ τὸ αὔριο, γιὰ ὅλο τὸν κόσμο καὶ γιὰ ὅλα τὰ πράματα, μὲ τὴ συναίστηση τῆς ὑπεροχῆς της, μέσα στὸ ἀπέραντο σκοτάδι, ἀναζοῦσε ἐκεῖ μιὰ ἀπὸ τὶς μύριες ἐκεῖνες στιγμὲς ποὺ ἐγκυμονοῦν τὸ φτιάσιμο μιᾶς νέας ζωῆς.

Ἕνα μικρὸ ἀναφυλλητό, ἕνα λεπτὸ βογκητό, ἕνα ζωηρὸ ἀνακούνημα τοῦ κρεβατιοῦ, ὦ πόσο μυστήριο ἡδονῆς ἔκρυβαν, πόση σημασία εἶχαν γιὰ τὸ κουρασμένο μου μυαλὸ ὅλες αὐτὲς οἱ ἐνδείξεις τοῦ πόνου τῆς ἀναδημιουργίας. Κ' ἐγὼ ἔμενα ἐκεῖ στὸν τοῖχο ἀκουμπημένος, μόνος μέσα σ' ὁλάκερη νύχτα, παραδερμένος στὸ ἅρμα τῶν σκέψεων, μὴ τολμώντας κὰν νὰ δρασκελίσω τὴ λεπτὴν ἴνα τοῦ φωτός, μὴ τολμώντας κὰν νὰ βυθίσω τὰ ἱερόσυλα βλέμματά μου στὸ ὑπόγειο δωμάτιο ποὺ ὅμοια μὲ τὸ πλουσιώτερο μέγαρο, παρόμοια μὲ τὴν στενότερη σοφίτα ἐχτελοῦσε τὸν προορισμό του...

Καὶ νὰ συλλογίζουμαι πῶς στὴν τόση θεοτικὴν ἄνοιξη τῆς ζωῆς, ἔξω εἶτανε τόσο φθινόφωρο, ὁ καιρὸς ποὺ σαβανώνει μὲ τὴ θλίψη τῶν πεσμένων φύλλων τὸ στεγνὸ χῶμα καὶ τὴ στερεμένη πηγή. Καὶ τὸ σκοτάδι, βαρὺ καὶ πνιχτὸ, ἀμέτοχο στὴ μυσταγωγία ποὺ τὴν τροπαιοφόρα παντιέρα της ἀποτελοῦσε ἡ σπίθα αὐτὴ τοῦ ὑπογείου, ἄσπλαχνο στὴν ἡμέρα τῆς ζωῆς, ἐξακολουθοῦσε νὰ βαρύνει μὲ τὸ χοντρότου σάβανο, τὰ σπίτια, τοὺς δρόμους—ἐκεῖ ποὺ τὸ ἠλεχτρικὸ δὲν ἔφτανε—τὰ δέντρα, ἐμένα...

Ἤθελα ν' ἁπλώσω τὸ χέρι μου στὸ ἀνεξιχνίαστο μέλλον καὶ νὰ ζητήσω προστασία γιὰ τὸν ἑαυτό μου. Ἐκείνη τὴ στιγμὴ εἴμουν ἕνας ἄνθρωπος χωρὶς τὴν ἐλάχιστη ἀξία. Ἔνοιωθα βαθειὰ μέσα μου, στὸ ζαρωμένο μου εἶναι, τὴν εἰρωνία τοῦ ἀναπάντεχου θανάτου ποὺ μὲ καρτεροῦσε. Κ' εἴμουν ἕνα τίποτα, ἕνας ἀδέξιος αὐ-

τοσχεδιαστὴς τῆς ζωῆς, ἀνίκανος γιὰ νὰ φτάσω στὸ μεγαλεῖο της...

Ἕνας ἄνθρωπος ποὺ βλέπει τὰ ξεφυλλισμένα του ὄνειρα μὲ ἀδιαφορία ἐνῶ μέσα του εἶν' ὅλα κατάσβυστα... Κάποτες, ὦ ὑπάρχει κ' ἕνα κάποτὲς ποὺ σηκώνεται ἐπιταχτικό, κάποιες παρόμοιες ὧρες καὶ φέρνει στὸ νοῦ τὶς παλιές μου ἐλπίδες καὶ τὰ πρῶτα μου ὄνειρα... (Σκυμένος ἀπὸ τὸ παραπέτο τοῦ βαποριοῦ ἄκουγα τὴ μανία τῆς ρόδας ποὺ ἄνοιγε ἕνα λευκὸ αὐλάκι μέσα στὸ στρωτὸ γαλάζιο. Πιό, μακρυά, τὰ κυματάκια κυλιόνταν μὲ χαρὰ παιδιῶν ποὺ κάνουν τοῦμπες, τὸ ἕνα πίσω ἀπὸ τ'ἄλλο, σὲ μιὰ σειρὰ ἀτελεύτητη...Ὁ οὐρανὸς γαλάζιος κι'αὐτὸς πνιγότανε στὸ βάθος σὲ μιὰ δίνη ἀπὸ λευκοὺς ἀφροὺς ποὺ ὑψώνονταν ἀπάνωθε ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ καὶ φάνταζαν ἀπὸ μακρυὰ σὰν κομάτια-κομάτια μπαμπάκι. Μὰ σὰν κύταζες πιὸ προσεχτικὰ θὰ διάκρινες τὶς λευκὲς τοῦφες τῶν συγνέφων ποὺ φεύγανε κι'αὐτὰ σ' ἕνα ταξίδι ἀνάμεσα στὸ στρωτὸ γαλάζιο. Κ'εἶτανε ἥλιος! Σκυμένος ἀπὸ τὸ παραπέτο τοῦ βαποριοῦ, μέσα στὸ τρανταχτὸ τῆς ρόδας, τὰ ὄνειρά μου, σὰ μακρὺ κομπολόϊ ποὺ τὄπαιζαν παιδακίσια δάχτυλα, ἔπεφταν τὸ ἕνα κατόπιν τοῦ ἄλλου γοργά, τρελλά, ἀδιάκοπα, μ' ἐπιμονή. Καὶ πόσες σκέψεις!... Ἔγνοιες μικρές, ἀγωνίες τῶν δεκαοχτὼ χρόνων, θλίψες βαρειὲς γιὰ ὤμους τρυφεροὺς κι'ἀσύνηθους στὰ βάρη τῆς ζωῆς,ἔρωτες ποὺ ἡ χαρά τους μένει πάντα σὰν κόμπος δροσιᾶς μαργαριταρένιος μέσα σὲ μιὰ τῆς καρδιᾶς γωνίτσα, ποὺ ἡ λύπη τους μένει σὰν τὴ νοσταλγία τῆς αὐγῆς μέσα στὸν ταραγμένο νυχτερινὸ οὐρανό, πόθοι καὶ τριαυμίσματα ἐλπίδων, ὅλα-ὅλα περνοῦσαν σὲ μιὰ ἀδιάκοπη ἐναλλαγὴ μποστὰ στὴ μονοτονία τοῦ γαλάζιου καὶ στὸ ρυθμικὸ τρανταχτὸ τῆς ρόδας ποὺ ἄνοιγε τὴ λευκὴ αὐλακιὰ σὰν ἀλέτρι ξωτικὸ μέσα σὲ γαλανὸ χωράφι. Ἀκουμπημένος ὅλη ὥρα στὸ σιδερένιο κάγκελο τῆς πρύμης, ἄφινα τὸ κεφάλι μου νὰ χαμηλώνει βαρὺ πρὸς τὸ νερό, ὧς τὴν ὥρα ποὺ ὁ γήλιος στὸ βάθος ξεφυλλίζε τὰ κιτρινισμένα πέταλα τῶν ρόδων του στὸ ἀνοιχτογάλανο τώρα χρῶμα τῶν κυμάτων. Κι'ἄφινα πίσω μου ἕνα κόσμο ἀπὸ ἀνθρώπους, αἰσθήματα, ἰδέες...) Μ'αὐτὸ εἶναι ἕνα κάποτες...ἐνῶ τώρα... τώρα μέσα μου εἶναι σκοτάδι κ'ἐγὼ ὁλομόναχος μέσα στὴν ἀδυσώπητη νύχτα, νοιώθω ὅλη τὴ μηδαμινότητά μου. Καὶ πλάϊ μου ἔχω αὐτὸ τὸ καταραμένο φῶς ποὺ μὲ περγελᾶ μὲ τὸ σατανικό του μάτι, αὐτὴ τὴ στενὴ φωτεινὴ λουρίδα ποὺ μαστιγώνει τὴ σκέψη μου καὶ τὴ σπρώχνει γοργὴ στὸ μακρυνὸ χτές...

Ἄκουσα μέσα στὴ νύχτα τὰ βήματα τῆς περιπολίας. Ἀργά, σὰ νὰ σούρνανε μαζί τους ὅλο τὸ βάρος τῆς πνιχτῆς ἀτμόσφαιρας καὶ τοῦ σκοτεινοῦ, σβύνονταν λίγο-λίγο καὶ τέλος ἄλλα βήματα βιαστικὰ ποὺ ὁ ἦχος τους ἔσο πήγαινε καὶ μὲ ζύγωνε. Ἀπὸ τὴν ἄκρη τοῦ δρόμου πρόβαλε σὲ μιὰ στιγμὴ κάποιος ποὺ ἀνέβαινε τὸ πεζοδρόμιο.

Εἶτανε πιὰ πολὺ σιμά μου ὅταν, χωρὶς νὰ ξαίρω καλὰ-καλὰ τί κάνω, ἅπλωσα τὸ χέρι μου καὶ τοῦ ἔφραξα τὸ δρόμο: Στάσου, ὦ ἀγνωστε τῆς νύχτας, καὶ τὰ βήματά σου ἂς μὴ περάσουν τὴ φωτεινὴ αὐτὴ λουρίδα ποὺ ξεχύνεται σὰν ποταμὸς ζωῆς ἀπὸ τὴ γρίλια αὐτὴ τοῦ παραθύρου. Ἂς μείνουμε ἀκόμα γιὰ λίγο μαζί, σιωπηλοὶ μάρτυρες στὴ μυστικὴ αὐτὴ γιορτὴ τῆς ἡδονῆς καὶ ἂς σμίξουμε τὴν εὐχή μας γιὰ τὴν καλοριζικιὰ τῶν ἀνθρώπων ποὺ ζοῦν τὴν εὐτυχία τους...

Ὁ ἄνθρωπος σταμάτησε καὶ μὲ κύταξε ἀπορημένος, φοβισμένος, σὰ νἄθελε νὰ ἰδεῖ μέσα στὸν καθρέφτη τῶν ματιῶν μου τὴ δική του τρομαγμένη μορφὴ--ὕστερα, παραμερίζοντας, προχώρησε, πάτησε θαρραλέα τὴ στενὴ λουρίδα κ' ἔκανε νὰ τραβήξει βλαστημώντας ἴσως τὸ κακὸ συναπάντημα.

Μὰ ὁ μαγνήτης τῆς φωτισμένης γρίλιας, ἐκεῖ στὴν ἀνθισμένη γωνιὰ τῆς ζωῆς ποὺ ἐγὼ δὲν τολμοῦσα νὰ κυτάξω—θαμπωμένος καὶ ἱκανοποιημένος ἀπὸ τ' ὄνειρο ποὺ ἔπλαθε ἡ φαντασία μου καὶ ποὺ τὸ πίστευα ἐντελῶς γιὰ πραγματικὸ—ὁ μαγνήτης αὐτὸς τῆς ὑπόγειας παραδείσου τράβηξε τὰ μάτια τοῦ ξένου, μὰ ξαφνικὰ εἶδα στὸ πρόσωπό του δυὸ βαθειὲς ρυτίδες πόνου. Εἶτανε λοιπὸν τόσο τρομερὸ ἐκεῖνο ποὺ ἔβλεπε; Ἀποθαρρυμένος ἀπὸ τὴν ἐλλουζιόνα μου, τρέμοντας μήπως ἀντικρύσω σ' ὅλη τὴ φρίκη τὸ θάνατο ποὺ μὲ κυριαρχοῦσε ὅλη τὴν ἡμέρα—ἄχ! εἶδα νιοὺς καὶ ἄντρες μεστωμένους ποὺ τούς θέριζε τὸ βόλι καὶ τὸ αἷμα ποτάμι νὰ κυλᾶ, ἐκείνη τὴν καταραμένη μέρα τῆς ἀνθρωποσφαγῆς—δὲν τολμοῦσα νὰ προχωρήσω. Μὰ ὁ ξένος μὲ ξύπνησε ἀπὸ τὴ νάρκη μου:

— Ἔλα, μοῦ κάνει, ἔλα νὰ ἰδεῖς τὴν καλοριζικιὰ τῶν ἀνθρώπων ποὺ ζοῦν τὴν εὐτυχία τους... (καὶ μιὰ ἀνίλεη εἰρωνεία συνόδεψε τὰ τελευταῖα του λόγια).

Ὅρμησα πιὰ σὰν μανιασμένο ἀρκούδι στὴ φωτισμένη γρίλια καὶ κύταξα μὲ ἀπληστία μέσα στὸ γυμνὸ ὑπόγειο. Ἀλίμονο! ἡ φρίκη τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου χόρτασε τὴν ἀπληστία μου. Ἕνας ἄνθρωπος, ἕνα ὁμοίωμα ἀνθρώπου, ὠχρὸς ἀπὸ τὴν ὀδύνη καὶ τρέμοντας μέσα στὰ κουρέλια του, φαινότανε σὰν πιασμένος μέσα στὰ ἀδυσώπητα νύχια τοῦ θανάτου καὶ πάσκιζε ν' ἀπολευτερωθεῖ. Μιὰ γριὰ σκυμένη μπρὸς σὲ μιὰ μεγάλη γαβάθα μούσκευε κάτι πανιὰ ποὺ τοὔβανε στὸ μέτωπο. Θαρροῦσε κανεὶς πὼς ἡ κάμαρα αὐτὴ εἶτανε κάμαρα ὅλου τοῦ κόσμου.

Ἀγκάλιαζε ὅλο τὸν κόσμο, εἶταν χωμένη μέσα σὲ χίλιες ἄλλες παρόμοιες κάμαρες, ὅπως μιὰ νύχτα μέσα στὶς ἄλλες νύχτες, ὅπως ἐγὼ μέσα στὸν κόσμο...

—Ἔχουμε καθῆκο νὰ βοηθήσουμε. Μπορεῖ, ποιὸς ξαίρει, νἄχουν ἀνάγκη ἀπὸ δυὸ παρήγορα χέρια...

Τὸ καθῆκο... Τὸ καθῆκο νὰ παραμυθάεις τὸ θάνατο καὶ νὰ κακολογᾶς τὴ ζωή... Ἂς κατεβοῦμε.

Μπήκαμε ἀπὸ μιὰ χαμηλὴ πορτούλα ποὺ δὲν ἔφερε δυσκολία στὸ σπρῶξιμο τοῦ συντρόφου μου. Κατεβήκαμε δυὸ-τρία σκαλιὰ καὶ τέλος εἴμαστε μέσα στὸ δωμάτιο ποὺ τὄζωνε ὁ θάνατος... Ἡ γριὰ δὲν τρόμαξε, μόλις κἀν ἐσήκωσε τὰ μάτια. Μὰ καταριότανε μέσ' ἀπὸ τὰ χείλη της: «Μοῦ τὸ σκότωσαν καὶ μοῦ τὸ πέταξαν σὰν ἕνα κουρέλι μέσα στὸ σκυλίσιο αὐτὸ μνῆμα... Αὔριο, λένε νἀρθοῦνε νὰ τὸ σηκώσουν γιὰ νὰ τὸν πάνε στὸ Νοσοκομεῖο. Μὰ ὦς αὔριο... (καὶ τὰ μάτια της, κατακόκκινα, στάζανε τὰ δάκρυά της σὰν αἷμα...)

Ὁ πληγωμένος κινήθηκε στὸ κρεβάτι του καὶ ψήλωσε τὄνα του χέρι σὰ νἄθελε ν' ἀντιμετρηθεῖ μὲ τὰ σουβλερὰ νύχια τοῦ Χάρου ποὺ τὸν περίμενε.

— Ἐδῶ, ἐδῶ, εἶπε κ' ἔδειξε τὴν καρδιά του. Ἐδῶ μὲ χτύπησαν.

Σιμώσαμε.

— Στὴν καρδιὰ οἱ ἄτιμοι, ἐκεῖ ποὺ ἤξαιραν πὼς πονοῦσα...

Ἡ φωνή του μισοκομμένη, βραχνὴ κι' ὅλο ρόγχους τοῦ ἔφερνε πόνο, ὅταν μιλοῦσε, καὶ τὰ μάτια του στήλωναν σ' ἕνα σημεῖο τοῦ χαμηλοῦ ταβανιοῦ κι' ὅλο παραμιλοῦσε.

— Ἂν ἐγὼ δὲν ἄφισα ὦς τὰ τώρα τὸ μεγάλο σιδεράδικο γιὰ μιὰ δουλειὰ ἀνθρωπινότερη, αὐτὸ δὲν εἶναι δικό μου φταίξιμο. Φταῖνε τὰ μεγάλα φυσερὰ ποὺ ἀνασαίνουν ὅλες τὶς πνιγμένες ἀνάσες τῶν σιδεράδων ποὺ ξεφυσᾶνε—σὰν πελώρια πνεμόνια—ὅλη τὴν πνοή τους στὸ πυρωμένο σίδερο ποὺ μαλακώνει τὸ σφυρὶ τοῦ σιδερᾶ... Μπορεῖτε νὰ μὲ πεῖτε κουτὸ γιὰ τὶς τέτοιες μου σκέψες, κι' ὅταν ἀκόμα σᾶς πῶ πὼς στέκω πολλὲς φορὲς κι' ἀκρουμάζομαι τὸ κανονικὸ φυσούνισμα τῶν μεγάλων φυσερῶν καὶ πὼς ἡ κραδιά μου κρατάει ρυθμὸ στὸ σφυρὶ ποὺ βαράει τ' ἀμόνι καὶ πὼς ἡ ἀνάσα μου φουσκώνει τὰ πνεμόνια μου ὅπως καὶ τὰ μεγάλα φυσερὰ ποὺ ξεφυσᾶνε στὸ πυρωμένο σίδερο, βέβαια θὰ μὲ πεῖς τρελό, θὰ μὲ πεῖτε τρελὸ ἐσεῖς, ὅλοι ἐσεῖς ποὺ περνᾶτε ἀπόξω καὶ βάνετε ἀντήλιο τὸ χέρι σας ὅταν θὰ ρίξετε καὶ μιὰ ματιὰ στὴ σκοτεινή μας κόλαση... Ὤχ! καὶ πῶς πονῶ!... Μὰ ἐγὼ ἔχω χέρια ποὺ θὰ μποροῦσα νὰ δουλέψω καὶ χαμάλης στὸ λιμάνι κι' ἀκόμα πλάτες γερὲς ποὺ θὰ σήκωναν ἀλάκερο φορτίο ποὺ δὲν τὸ σηκώνει μήτε μουλάρι σαμαρωμένο, μὰ θὰ μὲ πεῖτε τρελὸ ἐσεῖς, ὅλοι ἐσεῖς, γιατὶ κάθουμαι καὶ χαροπαλεύω μέρα καὶ νύχτα στὴ μαύρη μου κόλαση. Ἐγὼ λοιπὸν σοῦ λέω πὼς τάχω τετρακόσια καὶ πὼς ἕνας λόγος ποὺ δὲν τὸ κουνάω ἀπὸ τὸ σιδεράδικο εἶναι κ' ἕνας λόγος τῆς καρδιᾶς... Ἄχ! ἡ καρδιά μου! Μά ποῦ νὰ καταλάβεις ἐσύ, ὅλοι ἐσεῖς, ἀπὸ τέτοιες ψιλοδουλειές. Τὰ παίρνετε ὅλα στὸ σορολὸπ καὶ τελειώνει. Μὰ ἐγὼ στοιχηματίζω πὼς ἂν σοῦ πῶ ὅτι τὸ ξεφύσημα τῶν φυσερῶν μοῦ θυμίζει καὶ τὸ γρήγορο φυσοῦνητὸ τῆς ἀτμομηχανῆς τοῦ τραίνου ποὺ μ' ἔφερε μιὰ μέρ' ἀπ' τὸ χωριό μου, καὶ πὼς παρατάω πολλὲς φορὲς τὸ σφυρὶ γιὰ ν' τ' ἀκρουμαστῶ, θὰ μὲ κοροϊδέψεις, θὰ μὲ κοροϊδέψετε ὅλοι σας.

»Ὅλ'αὐτὰ ὅμως θὰ τὰ καταλάβαινες ἂν βρισκόσουνα στὴ θέση μου. Ὅταν καθόσουνα μὲ σταυρωμένα τὰ χέρια στὸ καγκελωτὸ παράθυρο τοῦ μικροῦ σπιτιοῦ σου τοῦ χωριοῦ καὶ ἡ ἁπλοσύνη τῶν χωραφιῶν καὶ τὸ γαλανὸ τ' οὐρανοῦ φαίνονταν σὰ μυστικοὶ σπιοῦνοι ποὺ κατασκοπεύουνε τὴν εὐτυχία σου...Ἐγὼ λοιπὸν ποὺ μὲ βλέπεις, δὲν ἔχω κανένα στὸν κόσμο ἐξὸν ἀπ' αὐτὴ τὴ ξένη γριὰ ποὺ μὲ βολεύει καὶ ἐξὸν ἀπὸ ἕνα σαράκι ἐδῶ μέσα στὸ κούτελο ποὺ μοῦ λέει πὼς πρὶν ἀπὸ τὰ σήμερα εἴτανε κ' ἕνα χτές...Ὤχ! μὰ πῶς πονῶ... Γριὰ Μάρθα...Γρήγορα ἕνα πανὶ βρεμένο...

»Ὅταν νοιώθεις πὼς εἶσαι ἕνας ἀπ' ἐκείνους ποὺ δὲν ἔχουνε πιὰ τίποτε νὰ περιμένουν, πὼς οὔτε ἕνα τραῖνο ποὺ σφυρίζει δὲ θὰ μποροῦσε νὰ σοῦ ξυπνήσει ἀναμνήσεις, τότες καταλαβαίνεις γιατὶ ἐγὼ προτιμῶ νὰ μένω πλάϊ στὰ φυσερά μου καὶ στὴν κόλασή μου. Μὰ ἐσεῖς θὰ μὲ πεῖτε τρελὸ γιατὶ καλὰ-καλὰ ἐγὼ δὲ σᾶς ἐξηγήθηκα. Μὰ ἔτυχε ποτέ σου νὰ πλαγιάσεις στὸ ἴδιο κρεβάτι μὲ μιὰ παλιά σου ἐρωμένη ποὺ τὴν εἶχες ἀφίσει χρόνια πρὶν καὶ ποὺ μιὰ τυχαία περιπέτεια τὴ ρίχνει στὴν ἴδια κάμερα μὲ τὴ δικιά σου; Ἔ λοιπόν, φροντίζει ὁ καθένας σας νὰ τραβάει πρὸς τὸ μέρος του τὸ σιντόνι γιὰ νὰ σκεπαστεῖ καλύτερα κι' ἀδιαφορεῖ γιὰ τὸ διπλανό του... Ἡ παλιά σου φλόγα ἔχει σβύσει ἀπὸ καιρὸ καὶ μένεις ἐσὺ ν' ἀνασαίνεις ἔχοντας πλάϊ σου ἕνα ξένο σῶμα ποὺ τὸ νοιώθεις νὰ σπαράζει ἀπὸ τὸ χαμένο πόθο. Τί εἶσαι καὶ τί εἴμαστε; Ἔτσι μοῦ φαίνονται καὶ μένα τώρα οἱ ἀναμνήσεις, οἱ παλιὲς μου ἀναμνήσεις, σὰν κρύες ἐρωμένες ποὺ τὶς ἀπαντῶ στὸ κατάψυχρο κρεβάτι μου καὶ τὸ κορμί μου τὶς ἀποδιώχνει... Ἄχ! Μάρθα, ἕνα πανὶ βρεμμένο....

»Μὰ τώρα, μὰ τώρα εἶχα κ' ἐγὼ μιὰν ἐλπίδα γιὰ ν' ἀναζήσω τὸν παλιό μου ἑαυτό, τὸ

ξέγνοιαστο αὐτὸ παιδὶ τῶν δεκαπέντε χρόνων, μέσα στὸ μεστωμένον ἄντρα, σ' ἕνα εὐτυχισμένο αὔριο...Μὰ ἐσεῖς ποὺ νὰ τὰ καταλάβετε αὐτά. Βάνετε μονάχα ἀντήλιο ὅταν θὰ ρίξετε μιὰ ματιὰ στὴν πυρωμένη μας κόλαση, κι' ἀληθινὰ γιατί ὁ ἥλιος τῆς καρδιᾶς μας σᾶς στραβώνει ἐσᾶς, ὅλους ἐσᾶς....

Τὰ μεσάνυχτα εἶταν περασμένα ἀπὸ πολλὴ ὥρα. Τὸ χλωμὸ φέγγος τῆς μακρυνῆς αὐγῆς θόλωσε τὸ μαῦρο σκοτάδι κ'ἔξω—ὅταν ὀρεθήκαμε ξανὰ στὸ καλντερίμι—ἡ στενὴ λουρίδα τοῦ φωτὸς εἶχε ἀδυνατίσει τόσο ποὺ μὲ δυσκολία τὴν ξεχώριζες ἀπὸ τὸ γκρίζο πλακόστρωτο. Μακρυὰ ἀκούγονταν οἱ κραξιὲς τῶν ὀρνιθιῶν ποὺ ἀνάγγελναν τὴν καινοῦργια μέρα. Τὸ μαστιγωμένο ἀρκούδι, ἡ πολιτεία, ἄρχισε τώρα νὰ μουθουγίζει καὶ ν'ἀνχτεντώνεται σὰ νἄθελε νὰ πιάσει μεγαλύτερο τόπο... Ἀργὰ τὰ βήματά μας ἀντήχησαν ξανὰ στὸ πεζοδρόμι σὰ χτύποι νεκρικῆς καμπάνας... Ἀληθινά, μιὰ νύχτα εἶχε πεθάνει...

ΜΙΛΙΟΣ ΧΟΥΡΜΟΥΖΙΟΣ

LOUIS DE CARDONNEL

ΝΕΚΡΩΜΕΝΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Κουφὰ κι' ἀράθυμα τὰ ἑσπερινὰ σημαίνουν
στὴν ἄκρα ἐπίσημη τῆς πολιτείας εἰρήνη·
χαμόδεντρα σταχτιὰ ἐς στὴν πλατεῖα κρυώνουν,
σὰν σαστισμένα ποὺ τὰ ἑσπερινὰ σημαίνουν.
Ἡ ὥρα ἡ ἀλαφρειὰ εἶν' ἀπορίες γεμάτη.

—Ἕνας τρελλὸς ποὺ πάει καὶ στρέφει καὶ τραυλίζει
κ' εὐφραίνειαι ποὺ εἶναι στὸ μάθημα τ' ἀγόρα
—Στὸ παραθύρι μιὰ γερόντισσα ποὺ βήχει
καὶ στὸν τρελλὸ ποὺ πάει καὶ στρέφει καὶ τραυλίζει
λωλάθηκε, θορρεῖς, καὶ νοήματα τοῦ κάνει.

—Γέρικες ἀγκωνές, λιακάδα γερασμένη,
Νοέμβρης καιρὸς ποὺ στὴν πλατεῖα τὸν περεχόνει.
—Σ' ἕνα χαγιάτι ἕνα σενιόνι κρύο σπαράζει,
χλωμό, μεστὸ πολλὴ λιακάδα γερασμένη.
Κ' ὕστερα, ἡ κρούση τῶν ἑσπερινῶν, ποὺ φεύγει...

Ἄξαφνα, εὐτύς, οὐδὲ κυρούλα, οὐδὲ καμπάνες,
οὐδὲ ὁ τρελλὸς πιὰ μὲ τὸ ἀβέβαιο φυσικό του.
Τὴν πολιτεία μὲ μιᾶς λὲς καὶ τὴν πῆρε ὁ ὕπνος.
Οὐδὲ ὁ τρελός πιά,οὐδὲ ἡ κυρούλα,οὐδὲ οἱ καμπάνες.
—Μονάχο του, τὸ παγερὸν ἄσπρο σεντόνι.

Μεταφραστὴς ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

STYN STREUVELS(*)

ΧΩΡΙΣ ΔΟΥΛΕΙΑ

Τραβοῦσε...τραβοῦσε ὁλοένα μὲ τὸ ράθυμο βῆμα τῶν ἀλητῶν ποὺ πάντα γυρνᾶνε ἀπὸ τόπο σὲ τόπο χωρὶς πουθενὰ νἄναι σπίτι τους.

Τὸν εἶχαν ἀπολύσει πρὶ λίγο καιρό, καὶ τώρα γύριζε ὁλομόναχος σὰν ἕνας ἄγριος. Ὁλάκερες μέρες γύριζε μέσα στὶς δασωμένες ἐχτάσεις, ἀπὸ φέρια καὶ φέρια, ζητώντας τὸ ψωμί του σὰ σκυλί.

Τώρα ἔφτανε σὲ μιὰ μεγάλη λεωφόρο ἀπὸ φλαμουριὲς κ' ἡ πόλη ἀπλωνότανε μπροστά του κοιμισμένη. Πῆγε πρὸς ἐκείνηνα. Οἱ δρόμοι εἶτανε πεθαμένοι, οἱ πόρτες σφαλισμένες, τὰ παράθυρα κλειστά. Ὅλος ὁ κόσμος κοιμόταν, κι' αὐτός, τραβοῦσε... Εἶτανε θλιδερὸ νὰ βαδίζει ἔτσι ὁλομόναχος, πάντα ὄξω, καὶ μ'ἕνα τέτοιο κορμί: ἕνας γίγας μὲ πόδια ἀτελείωτα καὶ μὲ τὰ χέρια καταδικασμένα νὰ μὴ κάνουν τίποτα· καὶ μ' αὐτὴ τὴν κοιλιά, μ' αὐτὴ τὴν ἀχόρταστη κοιλιὰ ποὺ ἔσερνε παντοῦ μαζί του. Καὶ κανένας δὲν τὸν ἤθελε. Θάλεε κανεὶς πὼς φοβόνταν τὰ δυνατά του μπράτσα καὶ τὸ μεγάλο του κεφάλι'—γιατὶ τὰ ἀστραπόβολα μάτια του δὲν ἤξαιραν νὰ παρακαλοῦνε ἀρκετὰ ταπεινὰ καὶ γιατὶ τ' ἀποφόρια ποὺ κρέμονταν ἀπὸ τοὺς ὤμους του ὀρωμάγανε πολὺ τὸν ἀλήτη...

Τὸ πρωὶ σίμωνε, οἱ δουλεῦτάδες εἶτανε κιόλας στὸ πόδι. Ἀνθρῶποι ἀδύνατοι καὶ γυναῖκες χλωμὲς μὲ κατσαρόλες καὶ τσίγκενες χύτρες στὸ χέρι, σφυροκοπούσανε μὲ τὰ ξυλοπά-

(*) Σημ. Λογ. Ἐπ.—Ἡ φλαμαντικὴ λογοτεχνία εἶν' ἀκόμα ἄγνωστη ὁλοκληρωτικὰ στὴν Ἑλλάδα. Μόνον ἀπὸ τὰ ξένα περιοδικά, ἀπὸ μερικὰ ἀποσπάσματα, ἔχουμε κάποια ἰδέα γιὰ τοὺς Μπύσσε, Τίμμερμανς,Μπαίκελμανς, τοὺς κυριώτερους ὡς τὰ σήμερα ἐκπρόσωπους τῆς τόσο πλούσιας καὶ τόσο λαϊκῆς αὐτῆς λογοτεχνίας.

Ἀνάμεσα στοὺς σημερινοὺς φλαμαντοὺς πεζογράφους ὁ Στὺν Στρέβελς εἶν' ἀσφαλῶς ὁ μεγαλύτερος. Γεννημένος στὰ 1871, κοντὰ στὴν Κουρτραί,ὁ ψωμᾶς αὐτὸς ποὺ ἔμαθε ἑφτὰ γλῶσσες μέσα στὴν κάψα τοῦ πυρωμένου φούρνου, κατατάσσεται, ἤδη ἀπὸ τὴν καμπὴ τοῦ νέου αἰῶνα, ἀνάμεσα στοὺς μεγαλύτερους ἀντιπρόσωπους τῆς σύχρονης διανόησης. Τὸ ἔργο του, ρομάντζα καὶ νουβέλλες, εἶναι ἀξιοσημείωτο. Μένοντας πάντα λαοφιλής, φτάνει κάποτες τὸ ἐπικὸ μεγαλεῖο Μ' ἀφταστην ἁπλότητα μέσων, ἀλλὰ μὲ μιὰ γλῶσσα ποτισμένη ἀπὸ τὶς ζωντανὲς πηγὲς τῆς ντοπιολαλιᾶς τῆς Δυτικῆς Φλάντρας, ξαίρει νὰ συνδέει τὴν καθημερινὴ ζωὴ τῶν χωρικῶν καὶ τῶν ἐργατῶν της μὲ τὴ δαθειὰ ζωὴ τῶν στοιχείων. «Εἶναι σὰ νὰ περπατᾶμε κάτου ἀπὸ τὸν ἐλεύτερο οὐρανό, μέσα στὸ ψηλό χορτάρι, καὶ νοιώθουμε τὴν ἀνοιξη μ' ὅλο τὸ κορμί μας» γράφει ὁ μεγάλος κριτικὸς Βερμέλεν. «Ἂν ὁ ἥλιος ἤξαιρε νὰ γράφει, θὰ γραφε ὅπως ὁ Στρέβελς», ἀναφωνεῖ ὁ Ὀλλαντέζος ποιητὴς Βερδέϋ.

πουτσά τους τὰ γυαλιστερὰ σανίδια. Πόρτες καὶ παράθυρα, ἀνοίγανε.

Ἡ ζωὴ ξυπνοῦσε. Ὁ καθένας ἔτρεχε ἀπασχολημένος, ξαίροντας ποῦ πηγαίνει, μπαίνοντας δῶ κ' ἐκεῖ καὶ χανόμενος πίσω ἀπὸ καμιὰ στενὴ πορτούλα. Καρροτσάκια μὲ λαχανικά, ἄμμο καὶ κάρδουνο, τριγυρίζανε ἀπάνω-κάτω. Ὁ κόσμος πηγαινοερχότανε δεξιὰ-ζερδὰ μὲ γάλα καὶ ψωμὶ κι' ὅλοι ξεφώνιζαν, ποιὸς περσότερο.

Κι' αὐτὸς πλανιότανε. Κανένας δὲν τὸν κύταζε, κανένας δὲν τοῦδινε προσοχή, κανένας δὲν εἶχε τὴν ἀνάγκη του. Μέσα σὲ τοῦτο τὸ πρωινό, μιὰ μικρὴ κορούλα τὸν κύταξε πολλὴ ὥρα καὶ ὕστερα εἶπε στὴ μάνα της: «Τί γελοῖος ἄνθρωπος!» Τὴν ἄκουσε: μ' αὐτὸ τοῦκανε καλό. Γύρισε, μὰ ἡ μάνα κ' ἡ κόρη χαθήκανε στὸ σταυροδρόμι καὶ κυτάξανε μιὰ διτρίνα μὲ ψιλικά.

Στὴν κοιλιά του τὸ πρᾶμα ἄρχισε νὰ γίνεται ἐνοχλητικό, τὸ στομάχι του τὸν πονοῦσε καὶ τὰ πόδια του εἶτανε τόσο κουρασμένα.

Τὰ σπίτια κ' οἱ δρόμοι φεύγανε μπρὸς ἀπὸ τὰ μάτια του, καὶ μαζὶ ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι, ὅλοι αὐτοὶ οἱ ξένοι. Θἄθελε νὰ φύγει, πολὺ μακριά, γιὰ νὰ δλέπει ἀνθρώπους σὰν κι' αὐτόνε: ἐργάτες χωρὶς δουλιὰ καὶ πεινασμένους.

Κύταξε γιὰ τοὺς πιὸ στενοὺς δρομάκους καὶ τὶς φτωχὲς συνοικίες.

Ἕνα ἁμάξι ἔφτανε τρίζοντας ἀπό 'να πλαϊνὸ δρομάκι. Καμιὰ δεκαριὰ ἐργάτες τραβοῦσανε μ' ὅλες τους τὶς δυνάμεις, ἀκουμπισμένοι στοὺς ζυγοὺς τοῦ ἁμαξιοῦ ποὺ προχωροῦσε μὲ κόπο. Εἶταν ἕνα φορτίο ἀπὸ λινὸ στοιδαγμένο σὲ μεγάλες τετράγωνες μπάλες, σφιγμένες ἡ μιὰ στὴν ἄλλη ὅσο ποὺ γιόμιζε τ' ἁμάξι. Μὰ ξάφνου ὁ δεξὴς τροχὸς δούλιαξε σ' ἕνα αὐλάκι τοῦ νεροῦ κ' ἔμεινε σφηνωμένος, ἀκίνητος μὲ τ' ἁμάξι γερμένο σὲ σημεῖο ποὺ εἶταν ἕτοιμο ν' ἀναποδογυρίσει.

Οἱ ἐργάτες τσακιζόντουσαν γιὰ νὰ τὸ ἀνασηκώσουν μὰ ὁ τροχὸς δὲν κουνιότανε ἀπ' τὴ θέση του. Τότε, στάθηκαν ἀπελπισμένοι καὶ κυτάξανε μέσα στὰ μάτια τὸ μεγαλόσωμο αὐτὸ διαδολάνθρωπο ποὺ ζύγωνε γιὰ νὰ ἰδεῖ. Χωρὶς λέξη νὰ πεῖ, πῆρε στὸ κάθε χέρι του μιὰν ἀχτίνα τοῦ τροχοῦ, στήριξε τὸν ὦμο του ἀπάνω του, τὸν ἔσπρωξε νὰ γυρίσει καὶ μὲ τὴν πρώτη ξανάφερε τ' ἁμάξι στὸν ἰσότοπο. Ὕστερα πῆγε μὲ τοὺς ἄλλους πίσω γιὰ νὰ τοὺς δοηθήσει γιὰ νὰ τὸ κουνήσουν.

Τὸν κύταξαν ἀπορημένοι σὰ γιὰ νὰ τοῦ ποῦνε πὼς δὲν εἶχανε πιὰ ἀνάγκη τὴ δοήθεια του καὶ πὼς θὰ μποροῦσανε νὰ τὰ δγάλουνε πέρα καὶ χωρὶς αὐτόνα. Τ' ἁμάξι πέρασε ἀκόμα δυὸ τρεῖς δρομάκους κ' ὕστερα κύλησε στὸ ὑπόστεγο τῆς ἀποθήκης. Οἱ ἐργάτες κυτάχτηκαν στεναχωρεμένοι, κ' ὕστερα ἄρχισαν νὰ ξεφορτώνουνε τ' ἁμάξι καὶ στοιδάξανε τὶς μπάλες στὸ πλάϊ τοῦ τοίχου, λιγάκι πιὸ πέρα. Ὕστερα χαθήκανε πίσω ἀπὸ μιὰ μεσόπορτα κι' αὐτὸς ἔμεινε ἐκεῖ μονάχος σὰν ἕνας τρελός.

Λιγάκι ἀργότερα, ἄκουσε γέλοια καὶ συγκρατημένα μισοψιθυρίσματα. Ὅταν κουράστηκε νὰ περιμένει, ξανανέδηκε τὸ δρόμο.

Κανένας, κανένας, κανένας δὲν τὸν ἤθελε.

Τὰ δόντια του τρίζανε· ἔσφιξε τοὺς γρόθους. Στὸ δρόμο ποὺ εἶταν ἀναγκασμένος νὰ περάσει, στὶς ταράτσες τῶν ξενοδοχείων, κύριοι καὶ κυρίες δοκιμάζανε μὲ τσιριμόνιες ἄγνωστα γι'αὐτόνε φαγιὰ καὶ γευόντανε τὸ κρασὶ σὲ μεγάλα κρουστάλλινα ποτήρια. Φλυαρούσανε εὐχάριστα, κάνοντας ἕνα σωρὸ γλυκάδες καὶ πονηριές. Οἱ ὑπηρέτες πηγαινοέρχονταν πολυάσχολοι. Οἱ θωπευτικὲς αὐτὲς μυρουδιὲς τὸν διαπερνοῦσανε σὰ δέλη καὶ τοῦ δάζανε κακὲς ἰδέες στὸ κεφάλι του. Τὸ στομάχι του καδούριαζε δασανιστικά. Τὸ ἄδειο κεφάλι του σδούριζε.

Ἔφυγε γοργά.

Χώθηκε σ'ἕνα δρομάκο μὲ στραδὲς φατσάδες, ἀνθρώπους. Στήριξε τὸ κορμί του στὸ σιδερένιο στύλο ἑνὸς φαναριοῦ, δύθισε τὰ χέρια στὶς τσέπες τοῦ παντελονιοῦ του κ' ἔμεινε ἀκίνητος, κυτάζοντας τὰ καλντερίμια. Δὲ θἄκανε, ὁ κόσμος νὰ χαλοῦσε, οὔτ' ἕνα δῆμα πιὸ πέρα. Θὰ ψοφοῦσε κάλιο δῶ πέρα σὰν ἐν' ἀγρίμι. Τότες θὰ εἶταν ἀναγκασμένοι νὰ τὸν περιμαζέψουν καὶ νὰ μάθουνε πὼς ὑπῆρχε.

Τὰ παιδιὰ ἔδγαιναν ἀπὸ τὸ σκολιό τους.Τὸν κορόϊδευαν. Εἴχανε στήσει χορὸ γύραθε του καὶ τοῦ κρεμάσανε χαρτιὰ ἀπὸ τὶς πλάτες του καὶ τραγουδούσανε:

Σκούφια, σκούφια,
παλιοσκούφια
κάνει γιὰ καθίκι τοῦ σπιτιοῦ καὶ γιὰ σένα σκούφια!

Δὲν ἔλεε λέξη.

Ξάφνου, ἀπὸ κάτου, μιὰ γαλατοῦ ἔφτανε μ' ἕνα ἁμαξάκι ποὺ τὄσερνε ἕνα σκυλί. Τὰ μπράτσα του ἔτριξαν, τὸ αἷμα τοὔρθε στὸ κεφάλι καὶ τοῦ φάνηκε, ἀπότομα,πὼς κάτι θὰ γινόταν.

Ὅταν πέρασε ἀκριδῶς ἀπὸ μπροστά του, ἄπλωσε τὸ δαρύ του χέρι στὴν ἄκρη τοῦ μικροῦ ἁμαξιοῦ, ἄρπαξε ἕνα τσίγγενο τσουκαλάκι, τὄφερε στὰ χείλια του καὶ ἤπιε... Ὕστερα πέταξε τὸ τσουκαλάκι στὰ παράθυρα τοῦ πρώτου σπιτιοῦ ποὺ τοὔρθε, ἐνῶ τὰ τζάμια του πετούσανε σὲ θρύμματα.

Κυτάζοντας ὁλόγυρά του—σαστισμένος ἀπ' ὅ,τι εἶχε κάνει—ἀνακάλυψε τὴ μικρὴ χωριατοπούλα τρομαγμένη. Ἕνα χασμουρητὸ συνέστειλε τὰ σκληρὰ χαραχτηριστικά του, ἄπλωσε τὰ χέρια του γύρω στὸ ἀλαφρὸ κορμάκι τῆς μικρῆς χωριατοπούλας, τὴ σήκωσε ἀπὸ τ'ἁμάξι,

Λ. ΤΡΟΤΣΚΥ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

ΠΡΟΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ (ΚΕΦ. Ι.)

(Ἀπὸ τὸ βιβλίο αὐτὸ τοῦ Τρότσκυ, φίλος συνεργάτης μᾶς μεταφράζει, ἀπὸ τὸ Ρούσσικο πρωτότυπο, μερικὲς σελίδες ἀρκετὰ παραστατικὲς τῆς εἰκόνας τῆς Ρωσσικῆς προεπαναστατικῆς φιλολογίας καὶ τέχνης καθὼς καὶ τῶν διανοητικῶν τάσεων τῆς Τσαρικῆς Ρωσσίας. Τὸ βιβλίο εἶναι πολὺ ἐνδιαφέρον γιατὶ καθορίζει μὲ σαφήνεια καὶ βαθύτητα τὴ θέση τῆς τέχνης ἀπέναντι στὴν κοινωνικὴ ἐπανάσταση. Σημειώνουμε πὼς ὁλόκληρο τὸ ἔργο, μεταφραζόμενο ἀπὸ τὸ Ρούσσικο, θὰ ἐκδοθεῖ σὲ λίγο ἀπὸ Ἀθηναϊκὸ Ἐκδοτικὸ Βιβλιοπωλεῖο. Οἱ σελίδες ποὺ παραθέτουμε εἶναι ἀπὸ τὸ πρῶτο μέρος τοῦ βιβλίου, Κεφ. Ι.)

Ἡ Ἐπανάσταση τοῦ Ὀχτώβρη τοῦ 1917 δὲν ἀνέτρεψε μόνο τὴν κυβέρνηση Κερένσκυ ἀλλὰ κι' ὁλόκληρο τὸ κοινωνικὸ σύστημα ποὺ βασίζονταν στὴν ἀτομικὴ ἰδιοχτησία. Τὸ σύστημα αὐτὸ εἶχε τὸ δικό του πολιτισμό, τὴ δική του ἐπίσημη φιλολογία, γι'αὐτὸ καὶ ἡ καταστροφή του εἶταν καταστροφὴ τῆς προπολεμικῆς φιλολογίας. Τὸ ἀηδόνι τῆς ποίησης τὴν ἔφερε ὥς τὸ πρόσωπό του σ' ἕνα παθητικὸ ἀγκάλιασμα.

Τὰ παιδιὰ τοῦ δρόμου εἶχαν φύγει ξεφωνίζοντας. Ἔνοιωσε δυὸ ζευγάρια χέρια νὰ τοῦ τραβᾶνε τὰ μανίκια ἀπὸ κάτου. Ἄφισε τὸ κοριτσάκι κ' εἶδε δυὸ ἀστυφύλακες ποὺ τὸν κράταγαν καὶ τὸν προστάξανε νὰ τοὺς ἀκολουθήσει.

Τὰ μπράτσα του τὰ κράταγαν ἀπὸ κάθε μεριὰ καὶ γιὰ νὰ προφταίνουνε τὶς μεγάλες δρασκελιές του ἀναγκάζονταν νὰ ταχύνουν τὸ βῆμα τους. Ἀμήχανοι,οἱ ἀστυφύλακες, κυτούσανε τὸν παράξενον αὐτὸν ἄντρακλα μὲ τὰ σκυθρωπασμένα μάτια, ὕστερα κυτάζονταν ἀναμεταξύ τους κι' ἀναρωτιόντανε τί πήγαιναν νὰ κάνουν.

Φτάσανε σ' ἕνα μικρό, στενὸ κ' ἔρημο δρομάκο, μπροστὰ σ' ἕνα καφενεῖο.

—Δὲ θἄπαιρνες ἕνα ποτηράκι, σύντροφε; τόνε ρώτηξαν.

Τοὺς κύταξε, ὅλος ἔχπληξη. Οἱ τρεῖς ἄντρες μπήκανε καὶ ἤπιανε ὁ καθένας τους ἕνα ποτῆρι μπύρα.

Οἱ ἀστυφύλακες μουρμούρισαν κάτι ἀνάμεσό τους—κι' ὁ πιὸ γέρος σπόγγισε τὰ ὄγρὰ μουστάκια του καὶ τοῦπε μὲ πολὺ σοβαρότητα:

—Πάρ' τὰ πόδια σου γρήγορα καὶ δίνε του καὶ στὸ μέλλον πρόσεχε στὰ καμώματά σου.

Ἀκόμα μιὰ φορὰ βρισκόταν ὄξω, καὶ ξακολούθησε πάλι νὰ πλανιέται μπρὸς ἀπὸ τὰ στίτια...

Μετάφρ. Μ. Χ.

σὰν τὸ πουλὶ τῆς σοφίας, τὴν κουκουβάγια, ἀκούγεται μονάχα ὕστερ' ἀπὸ τὸ ἡλιοβασίλεμα. Ἡ μέρα εἶνε ὁ καιρὸς γιὰ δράση, ὅμως τὸ λογικὸ καὶ ἡ αἴσθηση μὲ τὸ σουρούπωμα ἔρχουνται καὶ ζητοῦν λογαριασμὸ γιὰ ὅ,τι ἔγινε. Οἱ ἰδεαλιστές, οἱ σχεδὸν τυφλοὶ καὶ κουφοὶ μαθητές τους, οἱ Ρῶσσοι ὑποκειμενιστές, εἶχαν τὴ γνώμη ὅτι ἡ ἰδέα καὶ ἡ κριτικὴ λογικὴ κινοῦν τὸν κόσμο ἤ, μ' ἄλλα λόγια, ὅτι οἱ διανοούμενοι διευθύνουν τὴν πρόοδο. Εἶνε γεγονὸς ἀποδεδειγμένο ἀπὸ τὴν ἱστορία ὅτι ἡ ἰδέα ἀκολουθεῖ τὴν πραγματικότητα. Γιὰ ν' ἀποδειχτεῖ ἡ ἀντιδραστικὴ ἠλιθιότητα τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος διανοουμένων δὲν χρειάζονταν οὔτε αὐτὴ ἡ πεῖρα τῆς Ρωσσικῆς Ἐπανάστασης. Τὴ λειτουργία τοῦ νόμου αὐτοῦ μποροῦμε νὰ τὴ δοῦμε ξεκάθαρα στὸ ἐπίπεδο τῆς τέχνης. Ἡ συνειθισμένη ἀφομοίωση τοῦ ποιητὴ καὶ τοῦ προφήτη εἶνε παραδεχτὴ μόνο ὑπὸ τὴν ἔννοια ὅτι ὁ ποιητὴς καθρεφτίζει τὴν ἐποχή του ὅπως κι' ὁ προφήτης. Ἂν ὑπάρχουν ποιητὲς καὶ προφῆτες γιὰ τοὺς ὁποίους μπορεῖ νὰ εἰπωθεῖ ὅτι γεννηθηκαν «πρὶν ἀπὸ τὴν ὥρα τους» εἶναι γιατὶ αὐτοὶ ἐκδηλώνουν ὁρισμένες ἀπαιτήσεις τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης ὄχι τόσο ἤρεμα ὅπως οἱ ὅμοιοί τους. Κι' ἀκόμα, προτοῦ ὁ τρόμος τοῦ ἐπαναστατικοῦ συναισθήματος κυριέψει τὴ ρωσσικὴ φιλολογία στὸ τέλος τοῦ περασμένου αἰῶνα καὶ στὴν ἀρχὴ τοῦ σημερινοῦ, ἡ ἱστορία εἶχε ἐπιφέρει πολλὲς μεταβολὲς στὴν οἰκονομικὴ βάση, στὴν ἔγγεια ἰδιοχτησία, στὶς κοινωνικὲς σχέσεις καὶ στὰ συναισθήματα τῶν μαζῶν. Ἔπρεπε ν' ἀποτύχει ἡ ἐπανάσταση τοῦ 1905 ἀπὸ τὶς ἐσωτερικές της ἀντινομίες,ἔπρεπε νὰ σφαχτοῦν οἱ ἐργάτες, τὸ Δεκέβρη τοῦ χρόνου ἐκείνου, ἀπὸ τὸν ὑπουργὸ τῶν Ἐσωτερικῶν Ντούρνοβ, ἔπρεπε νὰ διαλυθοῦνε δυὸ Δοῦμες καὶ νὰ σχηματιστεῖ μιὰ τρίτη ἀπὸ τὸν πρωθυπουργὸ Στολύπιν, προτοῦ οἱ λεγόμενοι ἀτομικιστές, μυστικιστὲς κ' ἐπιληπτικοί, κυριαρχήσουν στὴ φιλολογικὴ κονίστρα. Μιὰ ὁλόκληρη γενεὰ Ρώσσων διανοουμένων σχηματίστηκε, ἢ καλύτερα παραμορφώθηκε ἀπὸ τὶς προσπάθειες γιὰ τὴ συμφιλίωση τῆς μοναρχίας τῶν εὐγενῶν καὶ τῆς ἀστικῆς τάξης. Τὸ μεσοεπαναστατικὸ διάστημα ποὺ μεσολαβεῖ ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση τοῦ 1905 μέχρι τὴν ἐπανάσταση τοῦ 1917, εἶνε γιομᾶτο ἀπὸ τὶς προσπάθειες γιὰ τὴ συμφιλίωση αὐτή.

Ὁ παλιὸς ριζοσπαστισμὸς (ραντικαλισμὸς) καὶ ἡ εἰκονοκλαστικὴ τάση τῶν διανοουμένων

ποὺ στὸ διάστημα τοῦ Ρωσσοϊαπωνικοῦ πολέμου ἐκδηλωνόταν μὲ ἡττοπαθητικὲς (ντεφαιτιστικὲς) τάσεις ἐξαλείφθηκαν ἀμέσως κάτω ἀπὸ τὴ λάμψη τοῦ ἄστρου, τῶν «ὀργανικῶν μεταρρυθμίσεων» ποὺ ἐπέφερε ὁ Στολύπιν τὸν Ἰούνιο τοῦ 1907. Μὲ τὰ ποιητικὰ καὶ μεταφυσικὰ στηρίγματα ὅλων τῶν αἰώνων καὶ ὅλων τῶν λαῶν καὶ μὲ τὴ βοήθεια τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, οἱ διανοούμενοι «αὐτοκαθόρισαν» τὸν ἑαυτό τους καὶ διεκήρυξαν ὅτι ἔχουν δική τους ἀξία ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὶς σχέσεις τους μὲ τὸ «λαό». Ἡ σκληρότητα τῆς μπουρζουαζίας μὲ τὴν ὁποία χτύπησε τὸ λαὸ στὰ 1905, εἶταν μιὰ ἐκδίκηση γιὰ τοὺς διανοουμένους ἐναντίον του, γιὰ τοὺς ψυχικοὺς πόνους ποὺ τοὺς προξένησε στὴν ἐπανάσταση αὐτή, μὲ τὴν ἀναστάτωση καὶ τὴν ἀσέβεια ποὔδειξε ὁ λαὸς γι' αὐτούς. Τὸ γεγονὸς π. χ. τοῦ Λ. Ἀντρέγιεφ, τῆς πιὸ ἀγαπημένης ἂν ὄχι τῆς πιὸ βαθειᾶς καλλιτεχνικῆς φυσιογνωμίας τῆς μεσοεπαναστατικῆς περιόδου, ποὺ ἔκλεισε τὸ στάδιό του ὡς συνεργάτης τῆς ἀντιδραστικῆς ἐφημερίδας τῶν Πρωτοπόποβ καὶ Ἀμφιτεάτροβ, εἶναι μιὰ συμβολικὴ ἀπόδειξη τῆς κοινωνικῆς πηγῆς τοῦ συμβολισμοῦ τοῦ Ἀντρέγιεβ. Στὴν περίπτωση αὐτὴ ὁ κοινωνικὸς αὐτοκαθορισμὸς τραβᾶ ξεκάθαρα στὴν ἰδιοτέλεια. Κάτω ἀπὸτὸ δέρμα τοῦ πονηροῦ ἀτομικισμοῦ (ἰντιβιντουαλισμοῦ), τῆς ἀδίαστης μυστικιστικῆς ἔρευνας ἑνὸς καλοαναθρεμμένου Weltschmerz, κατακάθησε τὸ πάχος τῆς ἀστικῆς συμφιλίωσης μὲ τὶς ἀντιδραστικὲς δυνάμεις. Αὐτὸ ἐκδηλώθηκε μὲ τὰ συνεχῆ πατριωτικὰ οὐρλιάσματα ποὺ γέμιζαν τὸν ἀγέρα οἱ συγγραφεῖς μας, ὅταν ἡ «ὀργανικὴ» ἀνάπτυξη τῶν «μεταρρυθμίσεων» τοῦ καθεστῶτος τοῦ Ἰουνίου ἀνατράπηκε ἀπὸ τὴν καταστροφὴ τοῦ παγκόσμιου πολέμου.

Ὁ κλονισμὸς ποὺ ἐπέφερε ὁ πόλεμος εἶταν μεγάλος ὄχι μονάχα γιὰ τὴν ποίηση τοῦ καθεστῶτος τοῦ Ἰουνίου ἀλλὰ καὶ γι' αὐτὲς τὶς κοινωνικές της βάσεις. Ἡ στρατιωτικὴ κατάρρευση τοῦ καθεστῶτος αὐτοῦ ἔσπασαν τὴν σπονδυλικὴ στήλη τῶν μεσοεπαναστατικῶν συγγραφέων. Ὁ Ἀντρέγιεβ, αἰσθανόμενος ὅτι τὸ ἔδαφος ποὺ εἶταν τόσο στερεό, πάνω στὸ ὁποῖο εἶχε χτίσει τὸν πύργο τῆς δόξας του, ξέφευγε ἀπὸ τὰ πόδια του, προσπάθησε φωνάζοντας, ἀγριεύοντας καὶ ἀφρίζοντας ἀπὸ λύσσα, νὰ τὸ διατηρήσει, νὰ τὸ ὑπερασπιστεῖ.

Παρὰ τὸ μάθημα τοῦ 1905, οἱ διανοούμενοι ἔτρεφαν τὴν ἐλπίδα τῆς παλινόρθωσης τῆς πνευματικῆς καὶ πολιτικῆς των ἡγεμονίας πάνω στὶς μᾶζες. Ὁ πόλεμος δυνάμωσε τὸ ὄνειρο αὐτό. Ἡ πατριωτικὴ ἰδεολογία εἶταν τὸ ψυχολογικὸ τσιμέντο, τὸ τσιμέντο ποὺ ἡ νέα θρησκευτικὴ συνείδηση, ἔντας στεῖρα δὲ θὰ μποροῦσε νὰ τὸ γεννήσει οὔτε κι' ὁ ἀσαφὴς συμβολισμὸς θὰ προσπαθοῦσε νὰ τὸ κάνει. Ἡ δημοκρατικὴ ἐπανάσταση τοῦ Μάρτη τοῦ 1917 ποὺ βγῆκε ἀπὸ τὸν πόλεμο καὶ τὸν ἐτερμάτισε ἐπίσης, ἔδωκε τὴν μεγαλύτερη ὤθηση, ἂν καὶ γιὰ λίγο καιρό, στὴν ἀναβίωση τῆς ἰδέας τοῦ Μεσσία στοὺς διανοουμένους. Ἡ ἐπανάσταση ὅμως τοῦ Μάρτη εἶταν ἡ τελευταία της ἱστορικὴ ἀναλαμπή. Τὸ φυτίλι της ποὺ τρεμόσβυνε ἄρχισε νὰ μυρίζει κερενσκισμό.

Τέλος ἤρθε ἡ ἐπανάσταση τοῦ Ὀχτώβρη ποὖναι ἕνα γεγονὸς πολὺ πιὸ σημαντικὸ ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς ἰντελλιγκέντσιας καὶ ποὺ ταυτόχρονα σημειώνει καὶ τὴν τελική της ἧττα. Παρὰ τὴν ἧττα καὶ τὸ γκρέμμισμά της ποὺ προῆλθε ἀπὸ τὶς παλιές της ἁμαρτίες, παραμιλᾶ ἀκόμα γιὰ τὴ δόξα της. Κατὰ τὴ γνώμη της, ἂν καὶ ὁ κόσμος ἀναποδογυρίστηκε ὁλότελα, αὐτὴ εἶταν καὶ πάλι ὁ καθαυτὸ ἀντιπρόσωπος τοῦ λαοῦ. Στὰ χέρια της βρίσκεται ἡ φαρμακοποιτᾶ τῆς ἱστορίας. Οἱ Μπολσεβίκοι συνεργάζονται μὲ τοὺς Κινέζους καὶ μ' ἄλλους βάρβαρους. Ἡ ἡγεμονία τους πάνω στὸ λαὸ δὲ θὰ βαστάξει γιὰ πολύ. Ἡ πρωτοχρονιάτικη εὐχὴ ποὺ κυριαρχοῦσε ἀνάμεσα στὴν ἐξόριστη ἰντελλιγκέντσια εἶταν: «Καὶ τοῦ χρόνου στὴ Μόσχα!» Τί διεφθαρμένη ἀνοησία μὰ καὶ τί ἀγωνία! Γρήγορα ὅμως ἔγινε κατανοητὸ ὅτι στὴν πραγματικότητα εἶταν ἀδύνατο νὰ κυριαρχήσει πάνω στὸ λαὸ παρὰ τὴ θέλησή του, ἀλλὰ καὶ ὅτι γιὰ τὸ λαὸ δὲν εἶταν ἀδύνατο νὰ δράσει ἐνάντια στὴν ἐξόριστη ἰντελλιγκέντσια καὶ μάλιστα νὰ δράσει μ' ἐπιτυχία, ἐντελῶς ἀνεξάρτητα ἀπὸ κεῖνα ποὺ σκέφτονταν οἱ ἐξόριστοι, οἱ ἐξωτερικοὶ καὶ οἱ ἐσωτερικοί.

Τὸ προεπαναστατικὸ κατσούφιασμα στὴν ἀρχὴ τοῦ σημερινοῦ αἰῶνα, ἡ ἐπανάσταση τοῦ 1905 ποὺ ἀπότυχε, ἡ σταθερὴ ἰσορροπία τῆς ἀντεπανάστασης, ἡ ἔκρηξη τοῦ πολέμου, ὁ πρόλογος τοῦ Μάρτη τοῦ 1917, τὸ δρᾶμα τοῦ Ὀχτώβρη, ὅλ' αὐτὰ χτύπησαν βαρειὰ κι' ἀλύπητα τὴν ἰντελιγκέντσια, τὴ γκρέμισαν. Ποῦ εἶταν τότε ὁ καιρὸς γιὰ τὴν ἀφομοίωση τῶν γεγονότων, γιὰ τὴ μετατροπή τους σὲ ἰδέες καὶ ποῦ νὰ βρεθοῦν τὰ λόγια γιὰ τὴν ἐκδήλωσή τους. Εἶν' ἀλήθεια ὅτι ὑπάρχουν «Οἱ δώδεκα» τοῦ Μπλόκ, ὅπως καὶ πολλὰ ἔργα τοῦ Μαγιακόβσκι. Αὐτὰ εἶναι κάτι, μιὰ νύξη, μιὰ προκαταβολὴ ὄχι ὅμως καὶ μιὰ ἐξόφληση τοῦ λογαριασμοῦ τῆς ἱστορίας,οὔτε κὰν ἀρχὴ πληρωμῆς. Ἡ τέχνη ὅπως πάντα συμβαίνει στὶς ἀρχὲς τῶν μεγάλων ἐποχῶν, βρέθηκε σὲ τραμαχτικὴ ἀπελπισία. Οἱ ποιητὲς ἀκάλεστοι στὴν ἱερὴ θυσία, φάνηκαν, ὅπως εἶταν ἐπόμενο, τὰ πιὸ ἀσήμαντα ἀπὸ τὰ ἀσήμαντα παιδιὰ τῆς γῆς.

(Στὸ ἐρχόμενο ἄλλα ἀποσπάσματα)

Μετ. Κ. Μ.

ΜΙΚΡΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

GEORGE BRANDÈS

Μὲ τὸ θάνατο τοῦ Γκεόργκε Μπράντές παίρνει τέλος κ' ἕνα ἔργο πολύμορφο καὶ πολυσύνθετο ποὺ ἄπλωσε τοὺς πλοκάμους του σὲ πολλὰ ἐπίπεδα τῆς κριτικῆς καὶ τῆς φιλοσοφίας. Πνεῦμα ἀνεξάρτητο καὶ «φιλελεύθερο» (μὲ εἰσαγωγικά), συνδυάζοντας στὸ κριτικό του αἰσθητήριο τὸν ἱστορικὸ καὶ τὸν κοινωνιολόγο, μπόρεσε νὰ ἐξετάσει τὴ φιλολογία τοῦ καιροῦ του σύμφωνα μὲ τὴν ὑλιστικὴ ἄποψη τῆς τέχνης, δίνοντας περσότερη προσοχὴ στὰ γενεσιουργά της αἴτια παρὰ στὸ ἐκδηλωτικό της ἀποτέλεσμα. Κατὰ βάθος ἄθεος καὶ ἀνθρωπιστής, προσπαθεῖ νὰ ἐξακριβώσει τὴν ἔννοια τῆς ἐποχῆς του μακρυὰ ἀπὸ μεταφυσικὲς κ' ἐπίπλαστες θεωρίες—ἐφάμιλλος σ' αὐτὸ τοῦ μεγάλου Διδασκάλου του Ἱππολύτου Ταίν, τὶς θεωρίες τοῦ ὁποίου ἀποκρυστάλλωσε καὶ ἀνέπτυξε στὸ μεγαλο κριτικὸ κύκλο «Τῶν μεγάλων φιλολογικῶν ρευμάτων τοῦ XIXου αἰῶνα»--καὶ θεωρώντας την ὡς τὴν ἀναγκαία ἔκφραση τοῦ συνόλου τῶν κοινωνικῶν φαινομένων ποὺ κυριαρχοῦν στὴ φιλοσοφία καὶ τὴ φιλολογία κάθε ἐποχῆς.

Ἀνθρωπιστής, εἰρηνιστὴς καὶ διεθνιστής, στάθηκε ἕνας ἀπὸ τοὺς λίγους καὶ σπάνιους ἐκείνους διανοουμένους ποὺ πῆρε μιὰ θέση ἐνάντια στὴν παγκόσμια ἀνθρωποσφαγὴ Κατὰ τὸ διάστημα τοῦ πολέμου ἐδημοσίευψε τὸ περίφημο βιβλίο του «Ὁ Παγκόσμιος πόλεμος» στὸ ὁποῖο κατηγοροῦσε ὅλα τὰ μεγάλα Εὐρωπαϊκὰ κράτη πὼς δὲν ἔκαμαν τίποτε γιὰ ν' ἀποφύγουν τὴν παγκόσμια σύρραξη. Ὁ Κλεμανσώ, παλιὸς φίλος κ' ἐχτιμητὴς τοῦ Μπράντες, τὸν ὁποῖο τὸ ἀδυσώπητο μαστίγιο τοῦ Δανοῦ φιλοσόφου δὲν ἐξαίρεσε ἀπὸ τὸ καυτερὸ κατηγορητήριο του ὡς ἕνα ἀπὸ τοὺς μεγάλους ὑπεύθυνους τῆς παγκόσμιας σύρραξης, τὸν κατηγόρησε γιὰ γαλλοφοβία! Οἱ Γερμανοί, τὸ ἴδιο, τὸν εἶπανε γαλλόφιλο! Ποιὰ εἶταν ἡ ἀλήθεια; Ἁπλούστατα ὁ Μπράντες ἔκαμε κάτι παραπλήσιο μὲ τὸν Μπαρμπὺς στὴ Γαλλία ποὺ κήρυττε τὸν πόλεμο κατὰ τοῦ πολέμου. Ἡ ἀνεξαρτησία τοῦ Μπράντες τοῦ ἐδημιούργησε—εἶταν φυσικὸ—πολλοὺς ἐχθροὺς οἱ ὁποῖοι σήμερα ἀναπνέουν μὲ τὸ θάνατο τοῦ Δανοῦ φιλοσόφου.

Τὸ ἔργο του—ὅπως εἰπώθηκε πιὸ ἀπάνω—εἶναι πραγματικὰ κολοσσιαῖο. «Ἔζησα τὴ ζωὴ εἴκοσι ἀνθρώπων» μᾶς λέει κάπου ὁ ἴδιος. Κ' ἴσως δὲν εἶναι ὑπερβολή. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ποὺ δημοσίευε τὸ πρῶτο του κριτικὸ ἔργο, σὲ ἡλικία 24 χρόνων, στὰ 1866: «Ὁ Δυϊσμὸς στὴ σύγχρονη φιλοσοφία», ὡς τὴν ἡμέρα τοῦ θανάτου του (19 Φεβρ. 1927) ἐξέδωκε περὶ τοὺς 65 τόμους Τὸ σπουδαιότερο ὅμως ἔργο του εἶναι «Τὰ μεγάλα ρεύματα στὴ φιλολογία τοῦ 19ου αἰῶνα» ποὺ εἶχε στὴ Γερμανία σημαντικὴν ἐπίδραση. Γιὰ τὸ βιβλίο αὐτὸ μπορεῖ κανεὶς νὰ ἐπαναλάβει, χωρὶς νὰ πέσει ἔξω, τὴ φράση αὐτὴ τοῦ Ζίντ στὸ «Ἡμερολόγιο τῶν κιβδηλοποιῶν»: «Εἶν' ἕνα βιβλίο ποὺ κανένας ἀπὸ μᾶς δὲν ἔχει διαβάσει .. μὰ σιωπηλὰ τ' ἀναγνωρίζουμε κάθε ἔπαινο καὶ θεωροῦμε γιὰ ἠλίθιο ἐκεῖνον ποὺ δὲν τοῦ τὸ ἀναγνωρίζει....» Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς τὴν ἐποχὴ ποὺ τόγραψε ὁ συγγραφέας του κατεῖχε ἕνα ὠκεανὸ φιλολογικῶν γνώσεων ποὺ τὶς ἀπόχτησε ἀπὸ τ' ἄπειρα ταξίδια του στὸν κόσμο καὶ τὴν ἐπιμονὴ μελέτη του τῶν ξένων φιλολογιῶν.

Γιατὶ ὁ Γκεόργκε Μπράντες, ὁ μεγάλος αὐτὸς «ἀπατρις», εἶταν ἕνας μετανάστης τῆς οἰκουμένης ποὺ διάλεξε γιὰ καταφύγι του ὁλάκερη τὴν Εὐρώπη. Ταξίδεψε στὴ Γαλλία, Ἰταλία, Ρωσσία, Ἀγγλία, Πολωνία, Αὐστρία, Ἀρμενία, Ἰαπωνία, Βοημία, στὶς Ἰνδίες, στὴν Κίνα καὶ πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια στὴν Ἑλλάδα. Ἔγραψε πλῆθος μονογραφίες γιὰ τὸν Μπάϋρον, τὸν Ταίν, Ρενάν, Φλωμπέρ, Σέλλεϋ, Μεριμέ, Μυσσέ, Κίρκεγκαρντ, Χόλμπεργκ, Σαιξπηρ, Γκαῖτε, Χάϊνε, Λασσάλλ, Μπήκονσφηλδ, Βολταῖρο, Ἴψεν, Κιέλλαντ, Ναπολέοντα, Γαριβάλδη, Καισαρα, Μιχαὴλ Ἄγγελο, Ταλλεϋράνδο, Ἰούλιο Φάβρ, Νιεστογιεβσκι, Τολστοΐ, Κροπότκιν, Στρίντμπεργκ, Νιτσε Ἡ περιφημότερη ἀπὸ τὶς παραπάνω συλλογὲς εἶναι μιὰ μὲ τίτλο «Τὰ νεώτερα πνεύματα» ποὺ πρωτοδημοσιεύτηκε στὰ 1885 καὶ περιλαμβάνει μελέτες γιὰ τὸν Ρενὰν, τὸν Ἴψεν, τὸ Ζολᾶ καὶ τὸ Νίτσε Τελευταῖα, πρὶν ἀπὸ δυὸ χρόνια, ἐξέδωκε τὸ περίφημο βιβλίο του «Ὁ Μῦθος τοῦ Ἰησοῦ» ὅπου ἀποδεικνύει τὴν ἀνυπαρξία τοῦ Ἰησοῦ. Ἐξακολουθώντας τὸ ἔργο τοῦ Ρενάν, φανατικὸς ὀπαδὸς τοῦ ὀρθολογισμοῦ καὶ γνήσιος ἐλευθερόφρονας, καταρρίπτει τὸ μῦθο τοῦ Χριστοῦ τοῦ ὁποίου ἀρνεῖται τὴν πραγματικὴ καὶ ἱστορικὴ ὑπόσταση. Τὶς τελευταῖες του μέρες ἀφιέρωσε στὴν ἔρευνά του γιὰ τὸν Ἀπόστολο Πέτρο καὶ στὴν πολεμικὴ τῆς χριστιανικῆς μεταφυσικῆς.

Στὰ 1868 δημοσίευψε «Αἰσθητικὲς μελέτες» καὶ ἀκολούθησε τὸ γνωστὸ ἔργο του «Σύγχρονοι Γάλλοι Αἰσθητικοί». Τὸ 1872 προτάθηκε γιὰ τὴν ἕδρα τῆς αἰσθητικῆς στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Κοπενάγης ἀλλὰ δὲν ἔγινε δεχτὸς γιατὶ εἶταν κεκηρυγμένος ριζοσπάστης, νεωτεριστὴς καὶ ἄθεος. Ὡστόσο ἀποτελοῦσε μέλος πολλῶν ἀκαδημιῶν καὶ φιλολογικῶν ἑταιρειῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Γιὰ τρία χρόνια διετέλεσε διευθυντὴς μιᾶς σπουδαίας διεθνοῦς ἐπιθεώρησης τοῦ «Δεκάτου Ἐνάτου Αἰῶνα» ὅπως τὴν τιτλοφοροῦσε.

Γεννήθηκε τὴν 4ην Φεβρ. 1842, πέθανε δηλαδὴ σὲ ἡλικία 85 χρόνων.

MICHEL ARTZYBACHEFF

Στὶς 8 τοῦ Μάρτη, σὲ ἡλικία 48 χρόνων, πέθανε στὴ Βαρσοβία ὅπου κατέφυγε μετὰ τὴ Μπολσεβίκικη Ἐπανάσταση, ὁ Ρῶσσος ἀντεπαναστατικὸς συγγραφέας Ἀρτσυμπάσεφ Ἀνίκανος νὰ νοιώσει τὴ δημιουργικὴ πνοὴ τῆς Ἐπανάστασης, ἀποθαρρυμένος ἀπὸ τὸ μέλλον κι' ἀνήκοντας στὴν τάξη ἐκείνη ποὺ εἶδε ξαφνικὰ τὸ θρόνο της ν' ἀναποδογυρίζεται μπροστὰ στὴν ὁρμητικὴ θύελλα τῆς μάζας, πολέμησε μὲ ὅσα μέσα

διέθετε τὴν Ἐργατικὴ Κυβέρνηση τῆς Μόσχας, ἀφίνοντας κατὰ μέρος κάθε λογοτεχνική του ἀσχολία καὶ γράφοντας πολιτικὰ ἄρθρα στὴν ἀντισοβιετικὴν ἐφημερίδα τῆς Βαρσοβίας: «Γιὰ τὴ λευτεριά».

Μέσα στὸ ἔργο τοῦ Ἀρτζυμπάσεφ, καὶ ξεχωριστὰ στὰ δυὸ κύρια ρομάντσα του: τὸ «Σάνιν» καὶ στὸ «Ἔσχατο ὅριο» κυριαρχεῖ ἡ ἀπαισιοδοξία κ' εἶταν ἐξ αἰτίας αὐτηνῆς ἀκριβῶς ποὺ δὲ συμπάθησε καὶ τὸ ἐργατικὸ κίνημα τῆς χώρας του. Τὸν κόσμο δυὸ τεράστιες δυνάμεις, λέει, τὸν κυβερνοῦν: ὁ νόμος τῆς ἀναπαραγωγῆς καὶ ὁ νόμος τῆς φθορᾶς. Ὕστερα ὁ θάνατος! Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἀρτσυμπάσεφ δὲν εἶτανε δυνατὸ νὰ γίνει στρατιώτης καμιᾶς ἰδέας. Καὶ πραγματικὰ στὸ ἔργο του μᾶς δίνει μιὰ τρομαχτικὴ εἰκόνα τοῦ θανάτου καὶ τῆς φθορᾶς. Οἱ ἥρωές του, ἀρρωστιάρικες ἀπομιμήσεις τοῦ Νιτσεϊκοῦ ὑπεραν-θρώπου, ταλαντεύονται ἀνάμεσα στὸ σαρκικὸ πάθος καὶ τὴ γοητεία τῆς ἀνυπαρξίας. Στὸ «Σάνιν» θέλει νὰ περιγράψει τὴν ἐξάρθρωση τῶν συνειδήσεων ποὺ ἐπακολούθησε, κατὰ τὴ γνώμη του, τὸ ἀποτυχημένο ἐπαναστατικὸ κίνημα τοῦ 1905 στὴ Ρωσσία. Γι' αὐτὸ κι' ὁ ἥρωάς του, ὁ Σάνιν, ἀντιπροσωπεύει τὴν ἀδέσμευτη ψυχὴ ποὺ δὲν πιστεύει σὲ τίποτε κι' ὡς τόσο λυγίζει μπρὸς στὴ φριχτὴν ὀπτασία τοῦ θανάτου. Γι' αὐτὸν τὸ πᾶν εἶναι μιὰ στιγμή, ἡ ζωὴ ποὺ τὴν τρυγᾶ μέσα σέ μιὰ περαστικὴ στιγμή, γι' αὐτὸ καὶ λέει κάπου στὴν Καρσάβινα: «Δὲν πρέπει νὰ περιμένεις τίποτε ἀπὸ μένα. Οἱ ἐρωτικὲς στιγμὲς ποὺ ζήσαμε εἶταν ὅ,τι καλύτερο εἴχαμε νὰ προσφέρουμε ὁ ἕνας σνὸν ἄλλονε». Τ' ἄλλα ὅλα εἶναι ἐπεισόδια φευγαλέα κι' ἀσυνάρτητα: Οἱ ἥρωες, τὰ ἰδανικά, τὰ μεγάλα γεγονότα τῆς ἱστορίας... πεφτάστερα στὸ πυκνὸ σκοτάδι τῆς ἐκμηδένισης καὶ τοῦ θανάτου!»

Στὸ ρομάντζο του: «Στὸ ἔσχατο ὅριο» ὅπως τὸ τιτλοφορεῖ, περιγράφει τὴν ἀπελπισία μιᾶς γενεᾶς μπροστὰ στὸ γκρέμισμα τοῦ πατροπαράδοτου ἰδανικοῦ τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης!

Μερικὰ ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Ρώσσου συγγραφέα εἶναι μεταφρασμένα καὶ στὸ ἑλληνικὸ («Σάνιν», «Οἱ ἄγριοι», «Ὁ νόμος τοῦ ἀγρίου», «Κάτω ἀπ' τὸν ἥλιο» καὶ δυὸ θεατρικά του ἔργα: ἡ «Ζήλεια» κι' ὁ «Πόλεμος» παιχθήκανε ἀπὸ Ἑλληνικοὺς θιάσους).

BARUCH SPINOSA

Ἡ διανοουμένη Εὐρώπη γιόρτασε στὶς 23 τοῦ Φλεβάρη τὴ συμπλήρωση δυόμισι ἑκατονταετηρίδων ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Ὁλλανδοῦ φιλοσόφου. Γεννήθηκε στὸ Ἄμοτερνταμ στὰ 1632 καὶ πέθανε στὰ 1677. Τὸ κυριώτερο ἔργο τοῦ Σπινόζα εἶταν ἡ «Θεολογικοπολιτικὴ Πραγματεία» του ποὺ ἀναστάτωσε τοὺς θρησκευτικοὺς κύκλους γιὰ τὴν καθαρὰ ὀρθολογιστικὴ πραγματεία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

Τὸ φιλοσοφικὸ σύστημα τοῦ Σπινόζα μπορεῖ νὰ χαρακτηριστεῖ ὡς «ὑλιστικὸς πανθεϊσμός» ἐκτίθεται δὲ στὴν «Ἠθική» του κατὰ μέθοδο γεωμετρική, ὅπως λέει ὁ ἴδιος. Στενὸς γνώριμος μὲ τὴν Καρτεσιανὴ φιλοσοφία, χρησιμοποίησε τὴν Καρτεσιανὴ μέθοδο γιὰ νὰ καταλήξει σὲ ἀντίθετες ὀρχές, ἀπὸ τὸ δυϊσμὸ τοῦ Καρτεσίου, σὲ μονιστικὸ πανθεϊσμὸ βασισμένο ἀπάνω στὸ δόγμα τῆς ἑνότητας τῆς οὐσίας (μονισμός) Μὲ σειρὰ συλλογισμῶν φτάνει νὰ ἀρνηθεῖ τὴν αὐτοσυνείδηση τοῦ Ἀπείρου ἢ Ἀπολύτου καὶ παραδέχεται τὴ «συνείδηση» ὡς προϊὸν τῆς ὕλης. Ἀπὸ τὴ μερικὴ δὲ αὐτὴ διαπίστωση ὡς τὴ γενικὴ ἀρχὴ τοῦ Ὑλισμοῦ, ὅτι τίποτα δὲν ὑπάρχει ἐχτὸς τῆς ὕλης, ἡ μετάβαση θὰ εἶτανε φυσικὴ καὶ εὔκολη.

Ὁ Σπινόζα, καταδιωγμένος ἀπὸ τοὺς συμπατριῶτες του, ἔζησε τὸν παραπάνω καιρὸ στὴ Χάγη λιτότατα, κερδίζοντας τὴ ζωή του ἀπὸ τὴν ἐπεξεργασία διοπτρικῶν φακῶν γιὰ μικροσκόπια καὶ τηλεσκόπια. Πέθανε ὕστερα ἀπὸ ἐξαντλητικὴ ἀρρώστια (ἔπασχε ἀπὸ φυματίωση γιὰ 20 ὁλάκερα χρόνια) στὴ Χάγη σὲ ἡλικία 45 χρόνων.

LUDWIG BEETHOVEN

Δὲν πέρασε καὶ πολὺς καιρὸς (7 Μαΐου 1924) ποὺ ὁ μουσικὸς κόσμος γιόρταζε τὴν ἑκατονταετηρίδα τῆς «Ἐνάτης» τοῦ Μπετόβεν. Στὶς 27 τοῦ Μάρτη συμπληρώνουνται ἑκατὸ χρόνια ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ μεγάλου μουσικοῦ καὶ σ'ὅλο τὸν κόσμο διωργανώθηκαν γιορτὲς γιὰ τὸν καλλιτεχνικὸν ἑορτασμὸ τῆς ἑκατονταετηρίδας του. Ὁ μουσικὸς κόσμος τῆς Ἑλλάδας δὲ θέλησε νὰ ὑστερήσει κι' ὅρισε ἕνα πρόγραμμα ταχτικῶν μουσικῶν συναυλιῶν στὶς ὁποῖες θὰ παιχθοῦν ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Γερμανοῦ συνθέτη Μὰ ἂς μᾶς ἐπιτραπεῖ νὰ πιστεύουμε πὼς ὁ τρόπος γενικὰ τοῦ ἑορτασμοῦ πῆρε ἕνα χαραχτῆρα ἐντελῶς ἀριστοκρατικό. Οἱ Λαϊκὲς Συνευλίες τῆς Κυριακῆς ἀπὸ λαϊκὲς ἔχουν γίνει συναυλίες γιὰ τὴν «élite» τοῦ Ἀθηναϊκοῦ κοινοῦ. Ὡστόσο ὁ Μπετόβεν ἀνήκει στὴν παγκοσμιότητα καὶ τὸ ἔργο του εἶναι ἕνα εὐαγγέλιο τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀδερφοσύνης. Ἂν τοῦ γίνεται τόση ραψιαρισμένη ἐκμετάλλευψη ὁ ἴδιος δὲ φέρει καμιὰ εὐθύνη. Μὰ ὁ καθένας ποὺ ἔνοιωσε βαθειὰ τὸ ἔργο τοῦ μεγάλου μουσουργοῦ καὶ σπούδασε τὸ χαραχτῆρα του, ἀντιλαμβάνεται καλὰ πὼς ἡ ψυχή του δὲ θὰ ἀνεχόταν αὐτὸ ποὺ γίνεται σήμερα...

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἐλάβαμε τὶς ποιητικὲς συλλογὲς τῶν κ. κ. Γιάννη Χονδρογιάννη: «Λυπημένα Λουλούδια» (Ἀθῆναι 1926) καὶ Γερ. Δ Κασόλο: «Γιὰ τὴν εἰρήνη» («Τραγούδια τῆς ἀγάπης»--Μεσολόγγι 1926). Λυπούμαστε γιατὶ ἀπ' ἀφορμὴ τῶν ποιητῶν τῶν παραπάνω συλλογῶν, εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ δηλώσουμε πὼς τὸ περιοδικό μας, ἔχοντας σοβαρώτερη ἀντίληψη γιὰ τὴν τέχνη καὶ μεγαλύτερες ἀπαιτήσεις ἀπὸ τοὺς νέους ποὺ ἀσχολοῦνται μ' αὐτὴν δὲ μπορεῖ νὰ διαθέτει περισσότερο χῶρο προκειμένου νὰ γράψει εἴτε γιὰ νὰ τοὺς κατακρίνει εἴτε γιὰ νὰ τοὺ δόσει παραινετικὲς συμβουλές. Μποροῦμε μονάχα γενικὰ νὰ συστήσουμε, καὶ μάλιστα ξεχωριστὰ τὸν κ. Χονδρογιάννη ποὺ φαίνεται ὅτι ἔχει κάποιο ταλέντο, περισσότερο διάβασμα καὶ προσή-

λωση στὴν τέχνη,προτοῦ ριψοκινδυνέψουν στὴν ἔκδοση ποιητικῶν συλλογῶν γιὰ τὶς ὁποῖες ὁ αὐστηρὸς κριτικὸ. βρίσκεται στὴ δυσάρεστη θέση νὰ παραλείψει καὶ τὰ ἐνθαρρυντικὰ ἐκεῖνα λόγια ποὺ θὰ εἶχε νὰ πεῖ σὲ ἀνάλογες περιπτώσεις.

ΤΟ ΑΡΙΣΤΕΙΟ

Ἀφοῦ δὲν ἔμεινε λόγιος χωρὶς ἀριστεῖο — ὁ κ. Γρηγόριος δὲ μπῆκε στὴν Ἀκαδημία ἀλλὰ πῆρε κι' αὐτὸ τὸ λουφέ—οἱ Ἀκαδημαϊκοὶ βρέθηκαν σὲ πολὺ δύσκολη θέση γιὰ φέτος. Μὰ ἔλυσαν τὸ πρόβλημα πρακτικὰ καὶ μὲ τρόπο ποὺ νὰ μὴν κατοκαρδίσει κανένα. Ἀριστεῖο γιὰ φέτος δὲν ἔχει, εἶπα ε στοὺς λόγιους. Κοπιάστε σεῖς οἱ ζωγράφοι, γλύπτες καὶ μουσικοὶ νὰν τὸ μοιραστεῖτε... Ἔτσι θυμήθηκαν ἄξαφνα πὼς κάπου ἐκεῖ στὴν Τῆνο ζεῖ ἕνας Χαλεπᾶς κι' ἀποφάσισαν νὰ ταράξουν τὴν Ὀλύμπια γαλήνη τοῦ ἤρεμου καλλιτέχνη τῆς «Κοιμωμένης» κολνώντας του μαζὶ μ' ἄλλους, τὴ βούλα—ὅπως βουλώνουν στὰ χωριὰ οἱ ἀφεντάδεστὰ γίδια τους γιὰ νὰν τὰ ξεχωρίζουν —τοῦ Ἐθνικοῦ ἀριστείου. Νὰ ρώτηξαν ἄραγε τὸν εὐγενικὸ τεχνίτη ἂν τὴν ἤθελε τὴν τέτοια τιμή;

...ΣΥΝ ΕΝΑΣ

Τὸ Παγκαλικὸ γηροκομεῖο ποὺ καλεῖται Ἀκαδημία—Ἀκαδήμεια, ἂν θέτε κ. Χατζηδάκι, ἀλλάζει τάχα ὁ Μανωλιός;—ἀπόχτησε προχτὲς καὶ νέο τρόφιμο. Τὸν κ. Καμπούρογλου. Νὰ τόνε συλληφθοῦμε ; ..

Η "ΝΕΑ ΑΓΩΓΗ,,

Ὁ χῶρος δὲ μᾶς ἐπιτρέπει, δυστυχῶς, νὰ γράψουμε δυὸ καλὰ λόγια, ὅπως τὸ ἐπιθυμοῦσαμε, γιὰ ἕνα νέο δασκάλικο περιοδικὸ ποὺ ἄρχισε τὴν ἔκδοσή του, τώρα τελευταῖα, στὴν Ἀθήνα, Ἐτιφυλαττόμενοι νὰ μιλήσουμε γι' αὐτὸ σὲ προσεχὲς φύλλο μας προσθέτουμε μονάχα τοῦτο : πὼς συνδυάζοντας τὴν ἐκπαιδευτικὴ μόρφωση τῶν δασκάλων μὲ τὴν ἀνύψωση τους στὸ ἐπίπεδο τῆς ταξικῆς ἀντίληψης, δίνοντάς τους μιὰν ἐκλεκτὴ πνευματικὴ τροφὴ μὲ πρωτότυπα καὶ μεταφρασμένα ἄρθρα, ἀνοίγει μέσα στὰ θολωμένα νερὰ τῆς παιδείας ἕνα νέο κι' ἐλπιδοφόρο δρόμο. Τοῦ εὐχόμαστε κάθε πρόοδο.

ΕΠΗΡΑΜΕ ΤΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ :

ΑΡΤΩ (Β. Ρ. 1336, Ἀλεξάντρεια) Τεῦχος 30.

LIBRE (Mosnieur le Professeur Louis Roussel, Faculté des Lettres, Montpellier Hérault-France) Τεῦχος Φεβρ.—Μαρτίου.

ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ (Σίνα 4, Ἀθήνα)

ΝΕΑ ΤΕΧΝΗ (Ἀθήνα) Τεῦχος Ἰανουαρίου-Φεβρουαρίου.

ΝΕΑ ΑΓΩΓΗ (Ψαρρῶν 41β, Ἀθήνα) Τεῦχος Φεβρουαρίου, ἀρ. 2.

(Σημειώνουμε μονάχα τὰ περιοδικὰ ποὺ λαβαίνουμε μέσα στὸ μῆνα).

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΙ

— Ἡ ἔκδοση τῆς« Λογοτ. Ἐπιθεώρησης» ἔγινε δεχτὴ μ' ἐνθουσιασμὸ ἀπὸ τοὺς νέους στὸ πνεῦμα διανοουμένους κι' ἀπὸ τὸ πολὺ κοινό. Ἡ ὑποδοχὴ αὐτὴ μας δίνει τὸ κουράγιο νὰ ξακολουθήσουμε καὶ νὰ προσπαθήσουμε ν' ἀνταποκριθοῦμε ὅσο τὸ δυνατὸ πληρέστερα στὶς ἀπαιτήσεις τῶν ἀναγνωστῶν μας. Μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ ἐκφράζουμε τὶς εὐχαριστίες μας στὶς ἐφημερίδες ποὺ ἀνάγγειλαν τὴν ἔκδοσή μας καὶ σ' ἐκείνους ποὺ μὲ ἰδιαίτεοα γράμματά τους μᾶς ἔστειλαν τὰ συγχαρητήρια καὶ τὰ καλά τους λόγια.

— Ἀπ' ὅλη τὴν πληθώρα τῶν ποιημάτων καὶ τῆς συνεργασίας ποὺ μᾶς στάλθηκε μετὰ τὴν ἔκδοση τοῦ α' φύλλου, παρ' ὅλη τὴν καλή μας θέληση, δὲν κατορθώσαμε νὰ ξεχωρίσουμε σχεδὸν τίποτε. Ἀλλὰ καὶ μιὰ προειδοποίηση γιὰ ὅσους βιάζονται νὰ μᾶς στείλουν τὴ συνεργασία τους καὶ νὰ χολωθοῦνε μὲ τὴν ἀπόριψη της: Τὸ περιοδικό μας δὲν ἔχει σκοπὸ νὰ κάμει τὴν ἐλάχιστη παραχώρηση. Θαρροῦμε πὼς τὸ περιεχόμενο τόσο τοῦ πρώτου φύλου ὅσο καὶ τοῦ δεύτερου θὰ μποροῦσε νὰ μᾶς ἀπαλλάξει ἀπ' αὐτὴ τὴ δήλωση.

— Ἀπὸ τὸ γ' φύλλο οἱ μισὲς σελίδες τοῦ περιοδικοῦ μας θ' ἀφιερωθοῦνε γιὰ μελέτες, αἰσθητικὲς ἢ κριτικὲς καὶ γιὰ βιβλιοκριτικὰ σημειώματα. Γιὰ τὸ ἐρχόμενο ἀναβάλαμε καὶ τὴ δημοσίεψη τῆς κριτικῆς τοῦ φίλου κ. Μιχαλόπουλου γιὰ τὸ Ν. Νικολαΐδη ποὺ ἐπρόκειτο νὰ δημοσιευτεῖ σὲ τοῦτο τὸ φύλλο καθὼς καὶ πολλὰ ἄλλα σημειώματα. Ἐπίσης ἀπὸ τὸ ἐρχόμενο θ' ἀρχίσουμε τὴ δημοσίεψη μεγάλης κριτικῆς μελέτης ἀπάνω στὴ σύχρονη Ἑλληνικὴ τέχνη, γραμένη ἀπὸ εἰδικὸ συνεργάτη μας. Σὲ προσεχῆ δὲ φύλλα θὰ δημοσιέψουμε συνοπτικὲς μελέτες ἀπάνω στὴ φιλολογία χωρῶν ποὺ εἶν' ἐντελῶς ἄγνωστες στὴν Ἑλλάδα, σ' αὐτὸ τὸ ἐπίπεδο.

— Εἰδικὸς συνεργάτης μας ἀνέλαβε νὰ παρουσιάσει διὰ τῆς «Λογ. Ἐπιθεώρησης» τοὺς ἀξιολογώτερους ξένους ζωγράφους, ἀρχίζοντας ἀπὸ τοὺς πριμιτὶφ καὶ παρακολουθώντας τὴν ἐξέλιξη τῆς ζωγραφικῆς τέχνης μέχρι τῆς σχολῆς τῶν φουτουριστῶν.

— Ἀπὸ τὴ σύντομη ἐπισκόπηση τῆς ἐκδοτικῆς κίνησης τοῦ 1926 ποὺ δημοσιέψαμε στὸ περασμένο μας φύλλο, παραλείψαμε τὰ παρακάτω βιβλία ποὺ ἀποτελοῦνε συνέχεια δουλειᾶς εὐσυνείδητης: Τοῦ Δελμούζου : «Δημοτικισμὸς καὶ παιδεία», τοῦ Παλαμᾶ «Οἱ πεντασύλλαβοι», τοῦ Βουτυρᾶ τὰ βιβλία ποὺ κυκλοφόρησαν ἀπὸ διάφορους ἐκδότες καὶ τοῦ Γλ. Ἀλιθέρση οἱ ἀξιόλογες μεταφράσεις τοῦ Μπρούκ : «Ἄπαντα» καὶ τῆς «Ἀγγλικῆς Ἀνθολογίας». Τὰ σημειώνουμε ὡς συμπλήρωμα ἑνὸς πρόχειρου λογοτεχνικοῦ ἀπολογισμοῦ.

—Ὁ Δημοστένης Βουτυρᾶς μᾶς ἀναγγέλλει τὴν προσεχῆ ἔκδοση σατυρικοῦ μυθιστορήματος μὲ τὸν τίτλο : «Μέσα στὴν κόλαση». Εἶναι τὸ πρῶτο βιβλίο ποὺ ἀποφασίζει νὰ ἐκδώσει μόνος του ὁ ἀγαπητός μας διηγηματογράφος, γι' αὐτὸ καὶ ἀπευθύνεται στοὺς ἀνθρώπους ποὺ παρακολουθοῦνε τὴ φιλολογική του προσπάθεια ἂν θέλουνε νὰ γραφτοῦν συντρομητές. Τὸ βιβλίο θ' ἀποτελεῖται ἀπὸ δέκα τυπογραφικὰ φύλλα καὶ θὰ πουλιέται πρὸς 25 δρ. Συντρομητές, μὲ προπληρωτέα τὴ συντρομή τους, γράφουνται καὶ σὲ μᾶς.

— Ὅσοι κράτησαν τὸ πρῶτο φύλλο θεωροῦνται συντρομητὲς καὶ παρακαλοῦμε νὰ μᾶς στεῖλουνε τὴν συντρομή τους. Στὴν Κύπρο ὁρίστηκαν οἱ ἑξῆς ἀντιπρόσωποι τοῦ περιοδικοῦ μας πρὸς τοὺς ὁποίους πληρώνεται καὶ ἡ συντρομή : Στὴ Λεμεσὸ ὁ Κώστας Στυλιανοῦ, στὴ Λευκωσία τὸ Βιβλιοπωλεῖο Κασουλίδη καὶ στὴν Ἀμμόχωστο ὁ Γ. Ν. Μαραγκός.

Τύπωμα
Λάμπρου Θ. Λαμπροπούλου
Κολοκοτρώνη 13—ΑΘΗΝΑ